

Jag vet var du parkerar dina skor...

- en kvalitativ studie om hur frivårdsinspektörer hanterar hot och våld

Emma Johansson & Frida Ståhl

VT-11

Handledare: Alexandru Panican

Abstract

Authors: Emma Johansson & Frida Ståhl

Title: I know where you are parking your shoes

In this essay we analyzed which strategies probation officers use to deal with the risk of threats and violence in the day to day work, and how they reflect on the events of threats and violence. The essay has a qualitative approach where we used semi-structured interviews. We interviewed six probation officers in a medium-sized Swedish town. The respondents were four men and two women. In order to analyze the empirical data generated by the interviews, we first used the Bourdieu concepts including doxa and field, and coping strategies where we started from, inter alia. Passer & Smith and Folkman. The conclusions we could see was, with longer time spent on the field the probation officers takes a more sufficient doxa and thus use more appropriate coping strategies. We could also see that violence wasn't a consistent influence in the daily work, but threats were more common. We could draw parallels to an English study that bared resemblance to some of the statements in our interviews.

Keywords; coping, coping strategies, violence, probation officers, Bourdieu.

Förord

Efter arbetet med denna uppsats vill vi här passa på att tacka de respondenter som tog sig tiden att ställa upp på våra intervjuer, utan dessa hade denna uppsats aldrig varit möjlig.

Vi har i skrivprocessen arbetat parallellt med uppsatsens olika delar Vi har inte har inte haft någon direkt uttalad uppdelning oss emellan, och suttit med arbetet tillsammans mesta dels. Med dagens tekniska utveckling har vi haft en stor glädje av olika datorprogram som vi kunnat använda för att göra arbetet så effektivt som möjligt.

Emma Johansson & Frida Ståhl

Helsingborg 2011

1 INLEDNING	6
1.1 Problemformulering	7
1.2 Syfte	8
1.2.1 Frågeställningar	8
1.3 Begreppsdefinition.....	8
2 METOD	9
2.1 Metodologisk medvetenhet	11
2.2 Urval	13
2.2.1 Val av fält	14
2.3 Förförståelse.....	15
2.4 Materialsökning	16
3 ETISKA ÖVERVÄGANDEN	16
4 BAKGRUND	17
4.1 Tidigare forskning	19
5 TEORETISKA UTGÅNGSPUNKTER	21
5.1 Copingstrategier	22
5.1.1 Kognitiva förbedömningar och psykologiska resurser	23
5.1.2 Problemfokuserad copingstrategi	24
5.1.3 Känslfokuserad copingstrategi	24
5.1.4 Söka socialt stöd	24
5.1.5 Sammanblandning	24
5.1.6 Meningsfokuserad copingstrategi	25
5.2 Bourdieus begreppsapparat.....	25
5.2.1 Habitus	26
5.2.2 Doxa	26
5.2.3 Fält	27
6 ANALYS.....	28

6.1 Copingstrategier	28
6.1.1 Problemfokuserad copingstrategi	28
6.1.2 Känslfokuserad copingstrategi.....	29
6.1.3 Söka socialt stöd som copingstrategi	31
6.1.4 Sammanblandning av copingstrategier	32
6.1.5 Meningsfokuserad copingstrategi	33
6.1.6 Kognitiva bedömningar och psykologisk respons	34
6.1.7 Slutsatser.....	35
6.2 Bourdieus begreppsapparat.....	36
6.2.1 Förekomsten av hot och våld	37
6.2.2 Rådande föreskrifter	38
6.2.3 Hotfulla situationer	39
6.2.4 Förändrade rutiner	41
6.2.5 Påverkar det yrkesrollen?.....	42
6.2.6 Vi och dem.....	42
6.2.7 Slutsatser.....	43
6.3 Avslutande diskussion	44
6.4 Avslutande sammanfattning	46
7 REFERENSLISTA.....	47
BILAGA 1	
BILAGA 2	

1 Inledning

I en undersökning från brottsförebyggande rådet (Granath 2006, s 6-7) framkommer det att ca 23 procent av kriminalvårdens anställda har utsatts för hot av intagna och klienter, och ca 6 procent har utsatts för våld av intagna och klienter. Framförallt är det kriminalvårdare verksamma inom anstalter och häkten som utsätts för hot och våld (ibid.).

Att arbeta inom kriminalvården medför risker (Granath 2006, s 24). Därför får alla som anställs inom kriminalvården med klientnära arbetsuppgifter utbildning i konflikthantering, taktiska förhållningssätt samt stresshantering (Kriminalvården 2011a). Inom anstalt och häkte har man även tillgång till OC-spray och expanderbatong (vanligare kända som pepparspray och fjäderbatong), hanterandet av dessa faller under vapenlagen (KVFS 2009:7, s 1). OC-spray och expanderbatong har man dels för att kunna skydda sig själv gentemot en intagens våld eller hot om våld, men även för att kunna skydda de intagna, från varandra.

Kriminalvården är uppdelad i fyra verksamhetsgrenar; anstalt, häkte, transporttjänst samt frivård. De skiljer sig åt vad gäller hot och våld.

Personalen inom frivården utsätts i betydligt mindre utsträckning för hot och våld i jämförelse med de andra verksamhetsgrenarna inom kriminalvården. De bär inte heller OC-spray eller expanderbatong. Frivårdsinspektörer arbetar till skillnad från sina kollegor i de andra verksamhetsgrenarna civilklädda i kontorslokaler, deras klienter är vanligtvis inte heller frihetsberövade.

Frivården är en relativt liten verksamhet om man ser till antalet anställda, 2005 var det var åttonde kriminalvårdsanställd som arbetade inom frivården. De ansvarar dock för en stor andel klienter, ca 12 000 år 2005 (Granath 2006, s 19). I genomsnitt är hälften av klienterna dömda till skyddstillsyn. Frivårdsinspektörernas arbete skiljer sig mot anstalts- och häktespersonal på sådant sätt att de inte vaktar klienterna i syfte att hindra dem från att lämna en fysisk plats. De arbetar med att finna och genomföra lämpliga behandlingsåtgärder, ansvara för samhällstjänst, verkställighet av fängelsedom via intensivövervakning med elektronisk kontroll, kontraktsvård och att genomföra personutredningar (ibid.).

Frivården har även ansvar att rapportera till övervakningsnämnden om klienten missköter de åtaganden som lagts på denne. Detta kan i vissa fall leda till att klienten

bland annat kan få förlängd övervakning eller till och med frihetsberövas (Granath 2006, s19).

1.1 Problemformulering

Det är inte ovanligt att socionomer verksamma inom människobehandlande organisationer utsätts för just våld och hot (Newhill 2003, s 1-2). En del av yrkesbeskrivningen är enligt Sveriges akademikers centralorganisation (SACO) att som behandlare, där även frivårdsinspektörer ingår, ge råd och stöd till människor i behov av detta på grund av ett missbruk eller ett destruktivt levnadsmönster. Det är inte heller alltid så att klienterna vill ha den hjälp som erbjuds (Newhill 2003, s 1-2). Varför förekommer då våld och hot i det sociala arbetet?

För detta finns det många förklaringsmodeller. En av dessa menar på att samhället i stort är mer våldsamt nu än tidigare. En utveckling som kan sättas i samband med medias rapportering från krigszoner runt om i världen, en mer våldsbaserad nöjesbransch och med datorns spridning, förekomsten av allt mer våldsbaserade spel med mera (ibid., s 15). En annan förklaringsmodell är förhållandet mellan omhändertagande och kontroll som förekommer i många av de områden som innesluter socialt arbete och socionomer (ibid., s 2). Den senare aspekten som presenteras, förhållandet mellan omhändertagande och kontroll, blir lite extra intressant när man ser till frivården. Inom frivården ligger omhändertagandet i bakgrunden men kontrollen är stor. När en klient kommer till frivården är det aldrig på direkt frivillig väg. Klienten är i de flesta fall (dock inte när det gäller personutredningar) i domstol dömda att upprätthålla en kontakt och genomgå ett förändringsarbete. Tänker frivårdsinspektören på detta maktförhållande när denne hanterar situationer av hot och våld?

Tidigare har vi presenterat i vilken omfattning personal inom kriminalvården i sin helhet blir utsatt för hot och våld. I en medlemsundersökning som Facket för Service och Kommunikation (SEKO) har låtit Novus Opinion genomföra på medlemmar verksamma inom frivården uppger ca 36 procent att det förekommer våld eller hot om våld på deras arbetsplatser (SEKO 2009, s 11). Vi ställer oss frågan hur frivårdsinspektörer klarar av att hantera dessa risker och våldshandlingar i sitt arbete?

Vi har valt att ha fokus på det sociala arbetet inom frivården istället för kriminalvården i stort. Vi anser att detta område är mer intressant då frivårdens klienter genomgår ett behandlingsarbete med mål att rehabiliteras in i samhället. Detta sker oftast utan att klienterna är frihetsberövade till skillnad från den behandling som sker

inne på anstalt. Då klienter lever fritt i samhället är de även mer utsatta för prövningar och frestelser från en tidigare kriminalitet. Klienterna har även en större tillgång till narkotiska preparat samt alkohol ute i samhället. Detta kan leda till att frivårdsinspektörens arbete i större grad påverkas av klienternas missbruk (Granath 2006, s 36). Att arbeta med klienter som har ett aktivt missbruk kan innebära att klienten kommer påverkad eller helt uteblir från bokade tider. Om klienten kommer påverkad kan det vara svårt att hålla ett konstruktivt samtal med klienten, detta kan leda till att behandlingsarbetet blir lidande. Klienternas missbruk bidrar även till potentiellt våldsamma situationer då klienterna kan reagera irrationellt (ibid., s 16).

Det vi i denna uppsats kommer att fokusera på är det fenomen som uppstår hos frivårdsinspektören när denne utsätts för en hotfull eller våldsam situation. Det är alltså inte problemet i att hot och våld förekommer utan hur detta hanteras som vi intresserar oss för. Vilka affekter uppkommer i en sådan situation?; hur hanteras detta från den professionella frivårdsinspektörens sida?

1.2 Syfte

Vårt syfte är att beskriva och analysera vilka strategier frivårdsinspektörer uppger att de använder sig av för att hantera hot och våld, samt att på samma vis beskriva och analysera vilka affekter som uppkommer i händelser av hot och våld på arbetsplatsen.

1.2.1 Frågeställningar

- I vilken omfattning förekommer hot och våld inom frivårdens verksamhet?
- Vilka strategier använder frivårdsinspektören för att hantera hot och våld i den dagliga verksamheten?
- Har förekomsten av hot och våld någon inverkan på yrkesrollen?
- Hur reagerar arbetsplatsen i hanteringen av hot och våld?

1.3 Begreppsdefinition

I denna uppsats definierar vi våld och hot på följande sätt:

Våld: Handling som framkallar en kroppslig skada eller smärta. Våld kan även vara psykiskt våld. Det vill säga att mottagaren har psykiska men efter händelsen.

Hot: Med hot menas när någon muntligen eller på annat sätt uttrycker sig på ett sådant sätt att mottagaren känner obehag eller fruktar för sin eller närståendes/annans säkerhet.

Vi vill här ytterligare förtydliga att våra definitioner på hot och våld inte tar hänsyn till om personen som utför hoten eller våldet hade intentioner att göra det eller ej. Det är den personliga upplevelsen hos mottagaren vi har fokus på.

Klient: Den individ som blivit villkorligt frigiven från anstalt eller dömts till skyddstillsyn och därför står under övervakning. Det kan också vara en individ som avtjänar straff med intensivövervakning med elektronisk kontroll (så kallad fotboja) eller en person som är föremål för personundersökning i brottmål (Kriminalvården 2011b).

Frivårdsinspektör: Är den person som har klientnära arbete på frivården. Dessa är oftast socionomer, beteendevetare eller jurister (ibid.).

2 Metod

Vi kommer här att förklara och argumentera för vårt val av tillvägagångssätt, detta för att ge dig som läsare en inblick i hur vårt arbete har gått till.

Vi har valt att göra en undersökning med en kvalitativ ansats på det valda fältet. Denna kvalitativa undersökning kommer att bestå av en interpersonell metod (Aspers 2007, s 18-19) i form av semistrukturerade intervjuer. Det finns olika typer av intervjuer, dessa benämns främst utifrån graden av struktur. Med struktur menas egentligen forskarens påverkan på samtalet i form av att forskaren väljer när man ska lämna en fråga eller byta ämne. Strukturerade intervjuer tar utgångspunkt i ett antal frågor formulerade för att få öppna eller slutna svar. Denna intervjuform påminner om en enkät och är enkel att vid senare tillfälle kvantifiera och analysera. Semistrukturerad intervju bygger även denna på direkta frågor men i denna intervjuform ges utrymme för följdfrågor och djupare svar än föregående intervjumetod. Ostrukturerade intervjuer bygger på ett antal teman forskaren och den intervjuade ska tala kring. Teman utformas här utifrån de områden forskaren är intresserad av och inte direkta frågor som skall besvaras. I en öppen intervju utgår forskaren ifrån det den intervjuade och det denne vill tala om. Forskaren ställer enbart frågor utifrån det den intervjuade säger (Aspers 2007, s 136-137; May 2001, s 149-152).

Vi har som metod valt semistrukturerade intervjuer hellre än kvalitativa skrivbordsmodeller, som innebär att man till exempel gör en textanalys av bloggar, då vi med semistrukturerade intervjuer kan generera ett empiriskt material med utgångspunkt i våra frågeställningar. Den semistrukturerade intervjumetoden ger oss möjlighet att gå in i en dialog med den intervjuade (May 2001, s 150). Den ger även den intervjuade mer frihet att besvara frågan med sina egna termer samtidigt som det skapas en jämförbarhet tack vare den struktur som är förutbestämd med intervjuguiden (ibid., s 151). Målet med att genomföra semistrukturerade intervjuer är att uppnå en fråga-svar-följdfråga-dialog (Aspers 2007, s136). På detta sätt hoppas vi kunna skapa förståelse för de affekter den intervjuade beskriver och kunna utveckla de tankegångar vi under intervjuens gång anser intressanta.

Vi har valt bort att genomföra strukturerade intervjuer då detta inte ger oss utrymme för fördjupning av svaren i den omfattning som krävs för att få ut mesta möjliga av intervjuerna (ibid., s 135). Vi har även förkastat alternativet att genomföra ostrukturerade intervjuer (May 2001, s 151-152). Detta för att vi anser oss behöva en viss påverkan av riktningen under intervjuens gång, detta gör vi då genom att ställa specificerade frågor. Av samma skäl har vi valt att inte använda oss av helt öppna intervjuer.

Vidare kommer vår undersökning ha en subjektiv utgångspunkt då det i vårt fall är aktörernas uppfattning och utsagor som är det väsentliga för våra frågeställningar. Till skillnad från en undersökning med objektiv utgångspunkt innebär detta att vi kommer att ha direktkontakt med aktörerna på fältet (Aspers 2007, s 26-27). Då vi valt att studera ett särskilt fenomen inom fältet skulle det vara tidskrävande att studera den genuina situationen av hot och våld och dess konsekvenser för aktörerna. Vi skulle heller inte genom en sådan observation kunna säga vad aktörerna känner och tänker i den specifika situationen. Dessa affekter och tankar som kommer till uttryck får vi således belysa i vår intervju. (genom interaktion i form av intervjuer med aktörer på fältet.)

Vi hade kunnat genomföra en kvantitativ undersökning men då vi har som syfte att undersöka de affekter och handlande som uppstår i en viss situation anser vi inte detta görs rätta genom en kvantitativ graderingsskala. I en större undersökning kan det vara relevant att komplettera intervjumaterialet med en kvantitativ undersökning över tid men då vi har begränsade resurser (Svensson och Ahrne 2011, s 33) (i form av tid,

finansiering och akademisk kunskap) väljer vi att endast rikta in oss på semistrukturerade intervjuer.

Vi kommer att spela in alla de intervjuer som vi genomför på band för att inte gå miste om viktig information vid intervjutillfällena. Vi kommer sedan att transkribera dessa för att kunna genomföra en mer systematiserad kodning.

En etisk aspekt vi måste ta hänsyn till är de asymmetriska mötena som innebär att någon part hela tiden har mer makt än den andra. Då vi är den part som styr intervjuguiden har vi makten att ”tysta” och påverka den intervjuade (Andersson och Swärd 2008, s 137-138).

En annan aspekt vi har övervägt är det faktum att den intervjuade kan känna sig i underläge då vi är två intervjuare. Detta anser vi uppvägs något då vi kommer att genomföra intervjuerna i den intervjuades direkta närmiljö där de kan tänkas känna sig mest bekväma. Att vi genomför intervjuerna på arbetsplatsen tror vi även bidrar till att vi kommer att få de mest ärliga och djuplodande svaren. Respondenterna är kvar i den miljö där händelsen kan tänkas utspelat sig och kommer då ihåg detta på ett bättre sätt.

2.1 Metodologisk medvetenhet

Med metodologisk medvetenhet menas den diskussion kvalitativa forskare bör föra om de konsekvenser metoden kan tänkas få för undersökningen. Diskussionen kan ses som en ersättning av de två kvantitativa begreppen validitet och reliabilitet (Jacobsson 2008, s 166).

Kvalitativa undersökningar använder sig inte, till skillnad från kvantitativa, av regler (Aspers 2007, s 30). Detta gör att det inte finns några direkta riktlinjer kring vad som är en bra kvalitativ studie. Detta har bidragit till en lång diskussion i forskarsamhället om kvalitativ forskning och dess utförande och trovärdighet. Inom kvantitativ forskning använder man sig av de vedertagna begreppen reliabilitet (hur väl mäts det som mäts?) och validitet (mäts det som avses att mätas?) i diskussionen om studiens kvalitet och trovärdighet. Begreppen har även använts inom kvalitativ forskning men vissa forskare menar att det inte är brukligt (Jacobsson 2008, s165). Detta har skapat huvudbry hos kvalitativa forskare och med tiden har det gjorts försök att införa begrepp inom den kvalitativa forskningen som skall vara jämbördiga med reliabilitet och validitet. Dessa begrepp innefattar *credibility* (trovärdighet), *transferability* (överförbarhet),

dependability (beroendeskap), confirmability (bestyrka/bekräfta) samt authenticity (autenticitet) (ibid., s 165).

Vi har i vår undersökning valt att inte gå igenom de sistnämnda begreppen var för sig utan redogöra för dem i stort då vi tar upp de avvägningar och farhågor vi ställts inför och hur vi hanterat dessa. Däremot kommer vi använda validitet och reliabilitet som begrepp då detta skapar en jämförbarhet med kvantitativa studier.

Validiteten i en studie kan betecknas som frånvaron av mätfel (ne.se). I vår studie har vi som ett mål att undersöka affekter hos respondenterna. Validiteten i vår undersökning ligger således främst i intervjuguiden där grunden för empirin skapas samt att vi får sanningsenliga svar av våra respondenter. Detta hänger även ihop med det kvalitativt riktade begreppet credibility. Reliabiliteten, som kan förklaras som frånvaron av slumpmässiga mätfel (ne.se), är i denna undersökning inte hög. Undersökningen bygger enbart på sex intervjuer och detta kan inte ses som en spegling av alla aktörer på fältet, således är denna transferability låg.

Första frågan vi ställde oss när vi gick in i detta arbete var hur många intervjuer vi skulle göra för att få ett tillförlitligt material som vi kunde få grepp om inom den lagda tidsramen. Med hjälp av handledare och genom våra diskussioner slöt vi oss till sex intervjuer. Vårt mål var att genomföra intervjuer med tre kvinnor och tre män för att få en jämvikt bland respondenterna. Inte på grund av att undersöka genuskillnader i sig utan av den enkla anledning att kroppsbyggnad kan spela in på hur situationer upplevs. Den normativa synen på män och kvinnor i samhället är att kvinnor har mindre kroppsvolym än män och på det viset är svagare. Vi strävade efter en jämn könsfördelning för att inte få en onödig överrepresentation åt något håll. Då vi hade vissa svårigheter att få tag i respondenter till denna undersökning hade vi inte möjlighet att nå vår önskade könsfördelning, därav intervjuades fyra män och två kvinnor.

Det andra problemet vi ställdes inför var valet av teoretiska utgångspunkter. Redan under diskussionerna vi förde då vi valde fält fanns tankar om att en möjlig inriktning på copingstrategier. Däremot ville vi inte allt för tidigt i processen sätta detta som den huvudteoretiska utgångspunkten för vår analys. Vi har under hela processen varit medvetna om att de slutliga teoretiska utgångspunkterna kunde komma att förändras efter hand som vi arbetar med vår empiri. I enlighet med Aspers (2007, s 68) anser vi att en generell kännedom och öppenhet inför relevanta teorier kan ge oss en intressantare analys av empirin. Teorier om copingstrategier är ämnesrelevanta men genom att ha en öppenhet i val av teori ser vi möjligheten att analysera empirin ur en mindre

ämnesrelevant teori. På detta sätt undviker vi även att låta en teori påverka valet av metod samt att antaganden i teorin inte styr utformningen av intervjuguiden. Dock är vi medvetna om att vår individuella process i val av teori för att analysera empirin startade redan innan denna text började skrivas (Aspers 2007, s14).

Vi funderade över en lämplig plats att genomföra intervjuerna på. Vi hade kunnat genomföra intervjuerna på Campus men det hade givit oss övertaget genom att vara i en miljö vi känner väl. Vi hade också kunnat genomföra intervjuerna på en allmän plats till exempel ett café i staden men hade då blivit tvungna att räkna med yttre störningar i form av ljud och dylikt. Vi slöt oss till slut till att genomföra intervjuerna på respondenternas arbetsplats. Där känner respondenterna miljön, vi kom till respondenterna vilket gav dem ett övertag och vi behövde inte bry oss om yttre störningar då det bör fanns enskilda rum för samtal på arbetsplatsen.

En annan del av de avvägningar vi i början av detta arbete fick göra är vilka slutsatser vi genom intervjuerna rimligen skulle kunna komma fram till. Vi såg oss själva upprepade gånger komma in på arbetsmiljön på fältet, något som vi inte var intresserade av att undersöka men som har kopplingar till våra frågeställningar. Vi sade mycket tidigt i våra diskussioner sinsemellan att arbetsmiljön inte är det väsentliga för vår undersökning och att vi inte heller kan dra slutsatser om detta utifrån de intervjuer vi genomfört. Rimliga slutsatser vi kunnat dra handlar istället om, ifall hot och våld förekommer bland aktörerna på fältet och hur detta hanteras.

2.2 Urval

Vi har valt att genomföra enskilda intervjuer med 6 frivårdsinspektörer. Vi har sett det som att detta ger oss ett överskådligt material med tillförlitliga resultat.

För att komma i kontakt med våra respondenter skickade vi ut en förfrågan till chefen på frivårdskontoret, som denne ombads vidarebefordra till sina underordnade. De som ville ställa upp på att bli intervjuade ombads att ta kontakt med oss antingen via mejl eller telefon. Intervjuerna genomfördes på frivårdskontoret då det är i den miljön intervjun berör. Det kan skapa en trygghet hos respondenten att vara i en bekant miljö. Intervjuerna beräknades vara i 45-60 minuter, dock pågick ingen intervju längre än 40 minuter.

Genom att skicka intervjuförfrågan till arbetsplatsens chef riskerar vi att denne gör urvalet åt oss. Alltså att chefen skickar ut förfrågan till de frivårdsinspektörer denne

anser lämpliga att företräda organisationen. Vi ser även en möjlighet att det till största del är frivårdsinspektörer som nyligen varit med om en situation av våld eller hot som svarar på vår förfrågan då traumat är nytt och man ser en möjlighet att prata om och bearbeta händelsen.

När vi hade skickat ut förfrågan till fältet upptäckte vi att vi fick dåligt gensvar och gav oss i kast med att personligen kontakta frivårdsinspektörer och fråga om de var villiga att ställa upp som respondenter. Detta kan dock ha varit negativt då frivårdsinspektörerna kan ha känt sig tvingade att delta. Orsaken till att vi fick så dåligt gensvar från början kan ha varit att man undviker ämnet men även varit att uppfattningen att våld och hot inte förekommer på arbetsplatsen och därav inte har något relevant att säga.

2.2.1 Val av fält

Vi har valt att kontakta en frivård i en medelstor svensk stad där en av oss har haft merparten av sin praktik föregående termin. Vi är medvetna om att detta kan ha medfört både fördelar och nackdelar.

Vi har inte intervjuat vare sig de två handledare studenten haft under praktikperioden eller de personer som hon har haft gemensamma ärenden med. Detta för att minska ”*dependability*” i så stor grad som möjligt. Genom dessa val har vi alltså begränsat de relationer som finns till verksamheten. Ansatsen var den att det analytiska arbetet skulle ske utifrån empirin.

Frågan om lämplighet kan bara besvaras av forskaren själv och beror på om hon känner att hon kan vara en desintresserad observatör med en vetenskaplig attityd eller inte. Man skall sammantaget inte se delaktighet som en diskvalifikations grund för att bedriva forskning om fältet: man bör dock vara extra medveten om de roller man spelar och vilka konsekvenser det får för en själv, fältet och forskarsamhället i stort - Aspers 2007, s 65

Det skapas alltid relationer mellan forskare och de studerade när forskaren träder in på ett fält. Dessa personliga förhållanden mellan forskare och de hon studerar måste ur ett kvalitativt perspektiv ses som ett bekymmer eller problem (Aspers 2007, s 62). Detta måste vi vara väl medvetna om. Genom reflektion om hur vi påverkar de studerade och hur de studerade påverkar oss kan vi få grepp om konsekvenserna. Det är dock viktigt

att inte forskningsfrågan, det vi kallar frågeställningar, här hamnar i bakgrunden. Problemet som uppstår när vi träder in på fältet måste ses som relationellt, det vill säga problemet ligger i vår privata sfär och får därigenom inte påverka vår distans till fältet som "forskare". Detta problem försvinner först när vi träder ur fältet och har publicerat vårt arbete (Aspers 2007, s 62).

Den period som studenten haft praktik i verksamheten ger oss även fördelen av en förförståelse för kulturen i verksamheten. Denna förförståelse kan ses som en förstudie. I Aspers (2007, s 13) beskrivs en förstudie som ett första steg in på fältet för att genom den kunskap man har förvärva på ett bättre sätt kan förbereda sig på de strömningar man kommer möta inom fältet under själva huvudstudien.

Vi vill här även påpeka att det bara är en av studenterna som har tidigare kontakter och erfarenheter av fältet. Detta skapar förutsättningar för en dialog oss studenter emellan då vi kan ifrågasätta varandra och har olika utgångspunkter.

Vi vill här alltså visa på att vi kommer gå in på fältet med fokus på våra frågeställningar. Vi kommer ge materialet, vi fått under intervjuerna, rättvisa genom att se det med distans till fältet samt att vi inte kommer ha några problem med att redogöra för de slutsatser vi möjligen kommer kunna komma fram till.

2.3 Förförståelse

En av oss studenter har, som tidigare presenterats i texten, gjort en del av sin praktiktermin inom det valda fältet. Detta gör att en av oss har en större förförståelse för fältet. Förförståelse skapas i socialiseringsprocessen (Sjöberg 2008, s 31-32) och kan härddras som förkunskap och fördomar. Där en bra förförståelse är förkunskap och en dålig förförståelse är fördomar.

Förförståelsen för samhället startar redan i barndomen då vi blir socialiserade in i samhället (Thurén 2007, 58-62). Även om alla socialiseringsprocesser är individuella bygger dessa på det sociala sammanhang vår omgivning befinner sig i. Den konkreta förförståelse som oss emellan finns består av verksamhetens uppbyggnad, arbetsuppgifter samt kulturella kontexter.

Vi har även båda erfarenheter från tidigare arbetsplatser där vi har bevittnat våldssituationer, med koppling till människobehandlande arbete. Ingen av oss har varit utsatta för våldet i dessa situationer men har ingått i diskussioner och samtal som uppstått efter händelserna. Vi har heller aldrig mottagit några hot. Hur vi hanterat dessa

situationer är i detta arbete ej relevant och har ej färgat varken intervjuguiden, sättet frågorna ställts på eller analysarbetet. Det har dock gett oss en viss förståelse i hur individer kan uppleva saker och ting på olika sätt.

2.4 Materialsökning

När vi sökt efter tidigare forskning på området har vi använt oss av sökdatabasen EBSCOhost och här sökt i databaserna SocINDEX, Criminal Justice Abstracts, Mental Measurements Yearbook. Dessa databaser är på engelska och vi har således använt sökord som; Coping, coping at work, violence at work och coping theory. Vi har även använt oss av den svenskbaserade databasen SwePub samt Libris.

Genom att läsa avhandlingar vi kommit i kontakt med via SwePub har vi även fått uppslag om vart vi kunde vända oss för att hitta relevant information till vårt teorikapitel.

Vi har använt oss av den så kallade snöbollseffekt. När vi funnit relevant information i form a artiklar, avhandlingar och böcker har vi gått vidare till de källor som refererats till i detta material för att komma till huvudkällan.

3 Etiska överväganden

I enlighet med föreskrifterna från Vetenskapsrådet (2011 s 7,9,10) har varje intervjudeltagare i början av intervjun informerats om vilken roll de kommer att ha i undersökningen och även informerats om hur det empiriska materialet kommer att användas. Dessutom har de informeras om syftet med undersökningen samt var och när denna kommer att publiceras. Intervjudeltagarna har även i samband med intervjun informerats angående behandlingen av deras personuppgifter samt kring anonymitet.

Vi har valt att anonymisera alla intervjudeltagarna då uppgifterna som lämnades delvis har handlat om individuella upplevelser och därmed hade en personlig karaktär. Det går dock inte att bortse från att just de personliga upplevelserna gör att annan personal från samma arbetsplats kan identifiera eller härleda en specifik händelse till en intervjudeltagare. Risken att någon utomstående skulle kunna göra detsamma anser vi dock vara liten. Vi informerade intervjudeltagarna om att det var frivilligt att delta samt att de kunde välja att avbryta sin medverkan när helst de ville (May 2001, s 80).

Vikten av att hålla intervjupersonerna anonyma och att inte heller i undersökningen uppge vart i Sverige vi åker för att genomföra intervjuerna framgår i många av de böcker vi läst inför denna uppsats (Aspers 2007, May 2001, Andersson och Swärd 2008, Jönsson 2010). Vi har dock inte ansett det varit nödvändigt att skapa någon skriftlig förbindelse gällande tystnadsplikt oss emellan. Utan att ett muntligt förtydligande var tillräckligt. Vi kommer inte diskutera intervjuerna mer än oss emellan och eventuellt med tilldelad handledare.

Vi har i texten valt att kalla de personer som vi intervjuar för "respondenten" och i vissa fall för "frivårdsinspektören". Detta gör vi för att inte skapa en onödig maktspekt som kan förekomma om en som intervjuas kallas för "intervjuoffer" (Eriksson-Zetterquist och Ahrne 2011, s 48). Vi hade kunnat koda våra respondenter med frinsp 1, frinsp 2 etcetera, men vi har valt att inte göra detta då det skulle kunna förenkla en identifikation av respondenterna.

4 Bakgrund

Lagar och straff finns i alla typer av samhällen. Det har genom tiderna främst fungerat som ett sätt för ledare att styra befolkningen. Men redan hos Platon som levde och verkade innan Kristi födelse fanns tanken om att målet med straffet borde vara att göra den straffade bättre eller mindre dålig. Även om det samhälle Platon levde i skiljer sig från vårt idag skapar detta en bild av de tidigaste tankar om straff som en väg till förbättring (Svensson 2001, s 40).

Först på 1700-talet började man se till individen när ett straff skulle utdömas. Detta innebar egentligen inte att det var individens intresse som stod i centrum utan snarare att man om man dömde en sjuk person till ett så kallat kroppsstraff i slutänden gav denne en dödsdom då den sjuke dog till följd av bestraffningen (ibid., s 40). Det är även under denna tid som synen på de offentliga dödsstraffen förändrades och utövandet av makt genom straffrätt började finna nya vägar. Man började nu även granska fängelserna och anstalterna. Man kom då fram till att fångarna var i dåligt skick. Smuts, hunger och sjukdomar var vanligt. Anstalterna var inte heller uppbyggda med separata celler som de är idag och det var vanligt att barn följde med sina föräldrar in på anstalterna. Brotten behövde vid denna tid inte heller ha den karaktär de har idag. Det var inte ovanligt att

människor som levde i socialt utsatta situationer som fattigdom hamnade i fängelse just för att de var fattiga (ibid., s 40-41).

Under början av 1800-talet ansåg staten att de var i behov av att kunna styra och kontrollera underklassen på ett bättre sätt än tidigare. Arbetet med att omforma strafflagstiftningen för att passa det nya samhället påbörjades. I detta arbete innefattades även straffen och därmed fängelsers och anstalters utformning. Influenser hämtades från bland annat USA och England där man infört så kallade "sällskap" för hjälparbetare och fängenvårdare. Dessa sällskap bestod först och främst av religiösa och personligt engagerade människor som hade kontakt med fångarna på anstalter och fängelser och genom sin omsorg skulle hjälpa dessa leva ett bättre liv (Svensson 2001, s). Dessa sällskap växer fram i takt med att filantropin får en allt större plats i samhällsdebatten under 1800-talet (Meeuwisse och Swärd 2006, s28-29).

Det var först under senare delen av 1800-talet som dessa sällskap tog ordentligt fäste i de svenska fängelserna. Ett "vi och dem" tänk slog igenom och nu började man kategorisera fångarna efter behov. Tanken om att fångarna inte skulle återfalla i brott uppkom och fångarna skulle nu ta eget ansvar för straffet. Även om det vid sekelskiftet 1800-1900-talet inte fanns kriminalvård i frihet i laglig mening fanns detta i praxis. 1907 trädde den första lagen om villkorlig dom i kraft. Lagen gällde i princip bara förstagångsdömda och den dömda skulle genomgå en prövning som innebar att man bedömde risken för återfall. Villkorlig dom blev en varning om straffet. Bara ett år efter att denna lag börjat verka uppkom debatten om övervakning. Vem var lämplig att utföra denna övervakning, vem kunde dömas till övervakning, med mera? 1918 slogs flera föreningar som hade olika ansvarsområden inom kriminalvård i frihet och annat hjälparbete inom fängelser och anstalter ihop. En del av finansieringen kom i och med den nya organiseringen från staten. Detta blir utgångspunkten av ett förstatligande av kriminalvård i frihet (Svensson 2001, s 52-74).

Efter andra världskriget infördes skyddskonsulenter som skulle ha övergripande ansvar för villkorliga domar, utföra personutredningar och övervakningsuppdrag. De skulle även rapportera till domstolarna om hur det gick för de dömda individerna. I början fanns det bara fyra stycken skyddskonsulenter runt om i landet men detta utökades sedan i takt med att arbetsbeskrivningen blev klarare. 1945 infördes den obligatoriska villkorliga frigivningen. Detta var något som skyddskonsulenterna såg positivt på och som redan fanns ibland annat Norge. Alla fångar skulle nu återgå till samhället efter att ha avtjänat 5/6 av fängelsestraffet. Behandlingen fångarna fick inne

på anstalten och fängelserna skulle nu fortsätta utanför. Skyddskonsulenterna skulle hjälpa den dömda i kontakten med annan socialvård i samhället och tillsammans med övervakaren bygga en relation med den dömda för att fungera som moraliskt stöd (ibid., s 76-95).

På 1970-talet uppmärksammades ett nytt fenomen för skyddskonsulenterna nämligen den farliga klienten. Diskussionen handlade om hur man skulle skydda sig mot de klienter som var hotfulla, oberäkneliga och negativt inställda till kontakten med skyddskonsulenterna. Detta slutade med att en säkerhetsansvarig utsedd av Kriminalvårdsstyrelsen reste runt till skyddskonsulenternas arbetsplatser i slutet av 80-talet för att titta på vilka skyddshöjande åtgärder som gick att genomföra. Nu låstes dörrarna mellan väntrummen och skyddskonsulenternas kontor. Det togs även fram riktlinjer om hur besöken skulle genomföras. Det var dock inte alla skyddskonsulenter som tyckte att den nya distanseringen mellan dem själva och klienterna gagnade deras arbete och på en del håll fortsatte de hobbyliknande aktiviteterna med klienterna (Svensson 2001, s 102-103).

Under 1990-talet genomgår skyddskonsulenterna sin senaste förändring. Kriminalvård i frihet kallas nu frivård och skyddskonsulenterna blir frivårdsinspektörer. Man ska i den nya organiseringen ha en professionell hållning till klienterna och inte längre se dem som medmänniskor. Nu börjar även programverksamheten växa fram. Början på dessa program fanns redan i den tidigare organisationen men det var först nu de började användas som ett terapeutiskt arbete inom hela organisationen. Efter 1960-talets slut minskade lekmanövervakarna stadigt, allt mer övervakning genomfördes av de professionella själva. I början av 1990-talet kommer nya direktiv från Kriminalvårdsstyrelsen om en ökning av lekmanövervakarna. Man ska ta vara på lekmanövervakarnas vardagskompetens och därmed ska frivårdsinspektörerna stå för en yrkeskompetens (ibid., s 107-113). Den sista av dessa stora förändringar som genomfördes under 1990-talet var 1998 då hela frivårdens organisation började lyda under Kriminalvårdsstyrelsen. Nu blev frivården helt och hållet en statligt styrd myndighet med tanken att arbetet runt om i landet skulle utföras med samma rutiner. Centraliseringsprocessen var i full gång (ibid., s 119).

4.1 Tidigare forskning

Kriminalvård i stort och frivård i sig inte är väl beforskat. Området består till största del av beställda rapporter med tyngden i så väl klientupplevelser som utfallet av

frivårdens verksamhet (Kyvsgaard 2000, s 74). Kerstin Svenssons (2001) doktorsavhandling gör just detta då hon genom en kvalitativ metod tagit reda på klienternas bild av övervakning och dess nytta och genomförande. I sin avhandling har hon även en tillbakablick på frivårdens framväxt och utveckling. Ett annat exempel på liknande forskning från nordén är den danske forskaren Britta Kyvsgaards avhandling. I en senare artikel av Kyvsgaard (2000) fortsätter hon diskussionen om klienternas upplevelser av den danska motsvarigheten till vår frivård.

De svenska undersökningar vi hittat som har koppling till vårt valda fält handlar först och främst om i vilken utsträckning våld förekommer på arbetsplatsen. Dessa är beställda från olika institutioner där ibland annat facket Seko. Därmed har vi inte bara läst undersökningarnas slutsatser utan även sett till de statistiska redovisningarna. Detta därför att vi känner att det med all statistik går att göra olika tolkningar.

Motsvarigheten till vår frivård i Sverige återfinns i få länder. I USA har man forskat på stress utlöst av våld från intagna mot kriminalvårdare. Då deras fängelsesystem inte riktigt liknar det vi har i Sverige kan de vara svåra att jämföra. Konsekvenserna av våldet och stressen det medför är ändå jämförbart.

Enligt en studie som publicerats av US Department of Justice i USA är den största fristående orsaken till stress bland personalen det överhängande hotet att bli utsatt för våld av intagna (Finn 2000, s 14). Därefter följer det faktiska våldet mot personalen, intagna emellan samt intagnas självmord. Detta är händelser som kan orsaka stress hos personalen, inte bara under själva händelsen utan även tiden som följer efter (ibid.). Stressen som personalen utsätts för kan sätta spår i den psykiska hälsan så väl som den fysiska. Personalen kan utveckla fysiska åkommor som grundar sig i det psykiska välbefinnandet. Det kan vara till exempel hjärtsjukdomar eller utbrändhet. Till följd av detta blir det mycket sjukskrivningar och i vissa fall långa sådana. I USA förekommer "disability retirements" som skulle kunna jämföras med det vi i dagligt tal här i Sverige kallar sjukpension, till följd av de konsekvenser som stressen medför (Finn 2000, s 16). För att försöka minska de skadeverkningar som stressen i arbetet medför har många fängelser arbetat hårt med att utforma program och åtgärder som skall hjälpa personalen bearbeta de känslor som kommer fram.

Littlechild (1997) har genomfört en undersökning om våldets förekommande på arbetsplatser i Hertfordshire's county i England. Han undersöker dels frivården men även andra delar av det sociala arbetet. Han fann att personalen inom frivården var i mindre utsträckning utsatt för våld än socialsekreterarna (ibid., s 221).

Han fann att den plats där det förekom mest incidenter inom frivården var på frivårdkontorets reception (Littlechild 1997, s 223). Vad som uppfattades som verbalt våld var beroende från person till person. Det var allt ifrån skrikande av svordomar, oanständigt språk eller om där fanns ett underförstått hot om våld. Detta skedde oftast över telefon eller i samband med att en klient i övrigt betedde sig våldsamt genom att slå i väggar eller kasta omkull möbler. Många av de tillfrågade frivårdsinspektörerna menade att verbalt våld genom svordomar och oanständigt språk var en återkommande del av arbetet, och att det inte var något de förvånades över längre.

Hur frivårdsinspektörerna påverkades av de verbalt våldsamma händelserna var olika, det berodde på omständigheterna kring incidenten men även vem som utsattes. Littlechild (1997, s 223) vill poängtera behovet av att ha i åtanke den utsatta personens tidigare erfarenheter.

Littlechild (1997, s 225) fann i sin undersökning att cirka 30 procent av frivårdsinspektörerna hade blivit utsatta för minst en våldsincident de senaste tre åren. Han såg könsskillnader både i vilka som utsattes för våld men även av vem man blev utsatt. Manliga klienter hade större benägenhet att använda fysiskt våld. Kvinnliga frivårdsinspektörer utsattes i större grad av verbalt våld (ibid., s 232). Ingen manlig frivårdsinspektör utsattes för fysiskt våld av en kvinna medan kvinnliga frivårdsinspektörer blev utsatta av både manliga och kvinnliga klienter.

När vi sökt efter tidigare forskning om vårt valda fält, hur frivårdsinspektörer hanterar och reflekterar över hot och våld på arbetsplatsen, har vi inte hittat någon sådan forskning i Norden. Vi har därför fått vända blicken till USA och England för att hitta tidigare studier som passar med våra frågeställningar. Här har vi dock fått vara lite extra kritiska i vårt granskande av materialet som kommer från USA då de svenska och amerikanska förhållandena skiljer sig åt. Anstalterna och rättsystemet i USA har ett hårdare klimat än de i Sverige. De engelska förhållandena är mer lika de svenska men det är dock rimligt att vi även här ser till eventuella skillnader när vi tittar på materialet.

5 Teoretiska utgångspunkter

I vår uppsats har vi utifrån det empiriska materialet intervjuerna givit oss valt två teoretiska utgångspunkter för vår analys. Som tidigare presenterats såg vi redan när vi

gick in i detta arbete copingstrategier som en teoretisk möjlighet. Detta visade sig även gångbart efter en genomgång av det empiriska materialet. Därefter fann vi även att delar av Bourdieus begreppsapparat var tillämpbar på vår empiri. Vi slöt oss till dessa två teoretiska linjer och hoppas med detta kunna skapa ett intressant analytiskt material.

5.1 Copingstrategier

Coping (eller copingstrategier) handlar om hur människan hanterar en stressad tillvaro eller en specifik stressande situation. Där av även namnet coping som i översättning till svenska betyder just hantera. Vad är det då som gör att vi känner oss stressade? Passer och Smith (2007, s 487) beskriver stress som följande: ett mönster av kognitiva bedömningar, psykologiska resurser och behavioristiska tendenser som uppkommer i samband med en upplevd obalans mellan det krav som ställs i en situation och de resurser som behövs för att uppnå det satta målet. Stressnivån beror alltså på balansen mellan krav och resurser. Dessa mönster skiljer sig från individ till individ då dessa tre klasser baseras på tidigare erfarenheter och pågående processer i den dagliga livsföringen. Stress är vanligtvis förknippat med någonting dåligt men så är inte alltid fallet, det finns även bra stress. Ifall stress är bra eller dåligt beror på hur den hanteras. Ett exempel på bra stress kan vara den stress vi som skriver detta arbete känner. Vi vill göra ett bra arbete som kan lämnas in i tid. Vi använder den stress vi känner över detta till att producera text, diskutera både stressen och arbetet samt att stötta varandra. Stressen gör att vi förhoppningsvis i slutändan presenterar en bra C-uppsats med ett relevant innehåll.

De faktorer som utlöser stress kallas vanligen stressorer. En stressor kan till exempel vara en naturkatastrof eller en våldtäkt. Men det kan också vara ett bröllop eller julfirande. En enkel definition på stressor är att krav (fysiska, psykiska eller sociala) som ställs på individen där individen på något sätt måste anpassa sig (Karlsson 2008, s 504-505). Passer och Smith (2007, s 487) skriver i sin definition av stressorer att individen ska känna att denne riskerar sitt välmående. För att hantera en stressad situation använder människan vad som kallas för copingstrategier.

5.1.1 Kognitiva förbedömningar och psykologiska resurser

När vi först går in i en situation gör vi det med den kognitiva kunskap vi har sedan tidigare, vi gör en kognitiv bedömning av situationen (Lazarus och Folkman 1984, s 24; Passer Smith 2007, s 489).

Passer och Smith (2007, s 489-490) presenterar med fyra punkter hur vi gör denna första bedömning:

- Bedömning av situationens natur och krav
(förstastegsbedömning)
- Bedömning av de egna tillgängliga resurserna
(andrastegsbedömning)
- Bedömning av konsekvenserna i den uppkomna situationen
- Bedömning av den personliga betydelse situationen har för individen

Redan i andrastegsbedömningen, i bedömningen av tillgängliga resurser görs bedömningen även om hur individen ska hantera (copa) vid ett nederlag då även individens copingstrategier finns medräknat i denna sortens bedömning (Lazarus och Folkman 1984, s 32-37).

Denna kognitiva förbedömning utgår från individens självbild; hur en individ ser på sig själv och de resurser personen har inför olika situationer. Att ofta misslyckas i en förbedömning av en situation, det blir inte som man förutsett, gör att individens självbild i viss mån försämras. Detta gör även att individens förutsättningar för att lyckas i en liknande situation minskar. Sannolikheten att samma misstag upprepas ökar då individens självbild föreskriver detta (Passer och Smith 2007, s 489-490).

När vi gjort den kognitiva bedömningen av en situation börjar oundvikligt de kroppsliga reaktionerna på förbedömningen. Dock är det inte så att denna kommunikation mellan bedömning och kroppens respons bara går åt ena hållet. De kroppsliga reaktionerna kan få individen att tänka om (ibid., s 490). Säg att du börjar darra på rösten när du ska förhandla priset på en gammal fåtölj på en loppis. När du gick in i förhandlingen hade du gjort bedömningen att du nog skulle få ner priset en hel del men när du börjar darra på rösten gör du en ny bedömning av situationen. Den nya bedömningen kan göra att du slutar darra på rösten men även att du slutar prata med försäljaren om att sänka priser på fåtöljen.

5.1.2 Problemfokuserad copingstrategi

Problemfokuserade copingstrategier handlar om att konfrontera stressorer. Individen fokuserar på att antingen direkt hantera de krav som ställs i situationen eller att ändra situationen så att stressoren försvinner. Ett exempel på detta kan vara att individen går en kurs i självförsvar om man är rädd för att bli överfallen eller att individen säger till överordnad att arbetsbelastningen är för stor (Passer och Smith 2007, s 501).

5.1.3 Känslfokuserad copingstrategi

När en individ använder sig av en känslfokuserad copingstrategi läggs tyngden, på de känslor som uppkommer i situationen, istället för på problemet. En del känslfokuserade strategier innefattar att man omvärderar eller gör om bedömningen av situationen på ett sådant sätt att den känslomässiga investeringen blir så liten som möjligt. Individen kan även helt kväva de känslor som uppkommer i situationen. En annan känslfokuserade copingstrategi är helt enkelt att acceptera situationen som den är och på det sättet även de känslor situationen medför (Passer och Smith 2007, s 501).

5.1.4 Söka socialt stöd

Att söka socialt stöd innebär att man vänder sig till ett nätverk, en grupp eller en individ. Individen som söker socialt stöd hos nätverket letar efter assistans, medhåll, guidning eller helt enkelt bara hjälp att ta hand om de känslor som uppkommit. Exempel på detta är när flera studenter väljer att studera tillsammans inför en examination eller de stödgrupper som ofta förekommer inom sjukvården när patienter ska hantera till exempel cancer (Passer och Smith 2007, s 501-502).

5.1.5 Sammanblandning

Med denna genomgången känner vi det är nödvändigt att påpeka att en individ som ställs inför en stressande situation kan använda sig av mer än en copingstrategi. De tre kategorier av copingstrategier som ovan presenterades är breda grupper som var och ett innefattar flera möjliga handlingsmönster. Det är även svårt att säga att det finns något rätt och fel i användandet av copingstrategier. Dock finns det i olika situationer mer eller mindre adekvata copingstrategier. Att gå in med en problemfokuserade copingstrategi i en situation där individen inte kan påverka stressoren är ett exempel på

en mindre bra strategi i just den situationen (Passer och Smith 2007, s 502; Folkman 2008, s 5). Då skulle det varit mer adekvat att använda en känslfokuserad strategi eller att söka socialt stöd.

Det finns även skillnader i vilken copingstrategi som huvudsakligen används. I västvärlden, med sitt individualistiska samhälle, är det vanligare att man som huvudstrategi (i första hand) använder sig av en problemfokuserade copingstrategi medans man i de asiatiska länderna, som är mer kollektivistiska, använder en känslfokuserade copingstrategi (Passer och Smith 2007, s 502-505).

5.1.6 Meningsfokuserad copingstrategi

Meningsfokuserad copingstrategi används när individen misslyckats med att välja en copingstrategi som kunde hantera stressoren på ett bra sätt (Folkman 2008, s 5). Denna copingstrategi, meningsfokuserade copingstrategi triggas då igång en process för att generera en ny positiv känsla inför samma situation. På detta sätt restaureras den copingstrategi som ursprungligen användes i situationen och individen finner på så sätt kraft att gå in i samma situation igen. Denna kraftsamling sker genom att individen vänder sig till de egna religiösa eller spirituella trosuppfattningar, värdegrunder eller existentiella mål. Vad som då händer är att individen finner nya vinster i den situation som tidigare misslyckats. Individen kan även bli påmind om vinsterna eller sänka målet i situationen (Folkman 2008, s 7-10).

5.2 Bourdieus begreppsapparat

Pierre Bourdieu var en sociolog och kulturanthropolog som gick bort så sent som 2002. Han är ofta omnämnd bland andra stora sociologer som Marx, Weber och Goffman (Carle 2007, s 373). Under sitt 71 åriga liv hann Bourdieu sätta sin prägel på tänkandet kring bland annat makt, relationer och kultur (ibid.). Tillsammans med Habermas och Foucault ses idag Bourdieu som en modern klassiker. Under sitt liv var han även aktiv som lärare, författare och forskare. 1982 blev han innehavare av sociologiprofessuren vid Collège de France.

5.2.1 Habitus

Individens habitus är en sammansättning av erfarenheter från de sociala miljöer och sammanhang där denne har tillträde. När individen går in i en social miljö skapar denne sig ett förhållningssätt till denna miljö och tar på samma gång upp mönster i hur man ska agera och respondera i specifika sociala miljöer. Detta gör att en individ kan agera adekvat i en eller flera sociala miljöer.

En del sociala miljöer har en större inverkan på individens habitus än andra. En sådan större inverkan tillskrivs den sociala miljön i barndomen som formar ett habitus som individen sedan bär med sig resten av livet, ett så kallat grund habitus (Carle 2007, s 407). Habitus påverkas under hela livet av socialiseringsprocessen (Järvinen 2003, s 411) Varje gång en individ träder in i en ny social miljö, in på ett nytt fält tar denne med sig de erfarenheter och spår som tillägnats ens habitus från de föregående fälten. Då varken fältet eller individens habitus kan existera utan att påverka varandra kommer individen tillägna sig färdigheter från det nya fältet. Även det nya fältet påverkas av den inverkan den ny inträdda individens habitus har.

"Samspelet och motsättningarna (dialektiken) mellan aktör och struktur påverkar och är centrala för utformningen av habitus" (Carle 2007, s 408). Alla individer har inte samma förutsättningar för att anpassa och skapa ett nytt habitus (Bourdieu 1997, s 128). Detta hänger ihop med det habitus individen skapar som barn. Individer från vissa sociala miljöer har svårt att ta till sig de symboliska värden som finns i den nya sociala miljön. Utan dessa symboliska värden kan de inte generera ett habitus som fungerar inom det nya fältet (Carle 2007, s 407).

Habitus bär inom ett fält både villkoret för funktionen och produkten av funktionen (Bourdieu 1997, s 128) Habitus är det som i form av permanenta dispositioner har förkroppsligat det som man tidigare har förvärvat. Begreppet är således något som är knutet till ens individuella historia (ibid., s 148).

5.2.2 Doxa

Varje fält har sin egen uppfattning om vad man anser är normalt och onormalt, sina egna föreställningar om vad som är rätt och vad som är fel, sina egna rutiner och sina egna regler (skrivna eller oskrivna). Vissa av fältets föreställningar blir så pass befästa hos fältets aktörer att de inte ens diskuteras (Järvinen 2002, s 255). Aktörerna på fältet kan inte längre se att doxan skapas av fältet självt då det är ett så naturligt uppfattnings-

och värderingssystem som framträder. Det framträder genom att man skapat lösningar som är adekvata för ändamålet. Enligt Bourdieu är krafterna som styr doxan starkt konserverande. Han syftar då på de initieringsritualer som fältet har. Initieringsritualen består av de krav man ställer på till exempel vilken utbildning, färdigheter och sociala relationer hos den nyrekryterade. Detta skapar en omedelbar accept av fältets påbud, ofta omedvetet. Om individen inte är väl försedd med de kapital som finns på fältet kan denne komma att tänka i omvälvningsstrategier, detta blir då en heterodoxin (Bourdieu 1997, s 129). Dessa individer är oftast de som är nys och yngst på fältet.

Ett fält utgörs alltid av ett maktsystem som befäster och understödjer egenmäktiga föreställningar och utmärkelser. Fältets doxa bli när dessa egenmäktiga föreställningar naturaliseras. Samtidigt osynliggörs den historiska bakgrund dessa föreställningar har (Järvinen 2002, s 255-256). "[...] what is essential *goes without saying* because it comes *without saying*: the tradition is silent, not least about itself as a tradition [...]" (Bourdieu 1977, s 167)

5.2.3 Fält

Bourdieu's begrepp fält innefattar ett speciellt rum inom det sociala rummet. Inom detta finns det en uppsättning med relationer, positioner och aktiviteter som tjänar ett ändamål (Callewaert 1999, s 381). Inom fältet gäller det således att anpassa sig till de spelregler som ges (Bourdieu 1997, s 128). Detta görs genom att skapa ett habitus som medför ett kvarhållande vid fältet eller som gör att individen kan avancera inom fältet (Carle 2007, s 408).

Men man vet att man i varje fält finner en kamp - och man måste således varje gång söka efter dess specifika former - mellan nykomlingen, som försöker spränga inträdesrättens lås, och den dominerande, som försöker försvara monopolet och utestänga konkurrensen.

– Bourdieu 1997, s 127 (i översättning av Johan Stierna)

Kampen inom ett fält står således mellan ett bevarande, förändrande eller omfördelande av det kapital som inom det specifika fältet är av värde (Bourdieu 1997, s 128; Järvinen 2002, s 255). Denna kamp skapar även en hierarkisk ordning inom fältet där de med mer kapital innehar en högre position (Bourdieu 1997, s 127).

Som aktör på fältet räknas enligt Bourdieu, i en konstanalys, inte bara konstnären utan även konstköpare, recensenter och konsumenter. Alla dessa är aktörer på fältet och alla dessa är således delaktiga i att konsten får stor genomslagskraft. Det är alltså inte bara konstnären som är ansvarig för detta. Utan dessa aktörer på fältet hade konsten inte blivit publik. Ett fält består således av flera sorters aktörer alla med en specifik uppgift (Järvinen 2003, s 416-417).

För att ett fält ska existera och fungera krävs alltså att det finns insatser, ett kapital, samt att det finns individer som träder i på fältet och är redo att spela om de vinster i form av kapital, enligt de spelreglerna som fältet ger (Bourdieu 1997, s 128).

Samtidigt som kampen inom fältet pågår sker hela tiden en kamp gentemot andra fält. Fältet måste i denna kamp avgränsa sig och visa sitt egenvärde i förhållande till andra fält. De specifika vinster som kan fås inom fältet ska inte vara de samma som inom ett annat fält då dessa två fälten inte kan konkurrera med varandra och borde samgå till ett nytt fält (ibid., s 127-129).

6 Analys

Vi kommer i detta kapitel analysera studiens material genom att sätta det empiriska materialet mot den teoretiska referensramen vi tidigare presenterat. Presentationen kommer ske i samma ordning som i teorikapitlet, det vill säga först genom copingstrategier och därefter Bourdieus begreppsapparat.

Vi vill innan du som läsare går in i vår analys framhålla att våra respondenter inte beskrivit våldssituationer i den omfattning vi trott. Det är egentligen enbart en respondent som varit utsatt för direkt våld på sin arbetsplats. Detta gör att analysen främst kommer att handla om hotfulla situationer som potentiellt hade kunnat övergå till våldshandling men inte gjort detta.

6.1 Copingstrategier

6.1.1 Problemfokuserad copingstrategi

"[...] direkt när jag såg honom jobbade jag för att han skulle ut va. Jag förstod att vi inte skulle ha honom här inne han är för aggressiv nu, utan han ska ut[...]". Detta uttalande speglar vad de flesta av respondenterna sagt under våra intervjuer. De har alla

presenterat någon form av problemfokuserad copingstrategi. Flera stycken av respondenterna uppger att i förekomsten av hotfulla situationer arbetas det primärt med att avvärja situationen och att få ut klienten ur lokalerna. På detta sätt konfronterar man den stressor som uppstått och fokuserar på att avlägsna denna, en problemfokuserad copingstrategi.

Våra respondenter uppger att den vanligaste hotfulla situationen är den som uppstår i ett samtal då klienten blir upprörd över ett besked frivårdsinspektören lämnar eller att klienten helt enkelt inte längre vill vara kvar i lokalerna. I samtal med en aggressiv klient framkommer det tankar kring att man i samtalet ska finna det som gör klienten aggressiv. "När man väl har hittat det underliggande problemet kan det vara något helt annat." Frivårdsinspektören hanterar då stressoren på ett direkt sätt utan att klienten behöver avlägsnas. Hur denna sorts samtal då förs är olika för våra respondenter. En del menar att de aktivt använder sig av MI (Motiverande samtal) vid dessa tillfällen medan andra talar om den dynamiska säkerheten. (den dynamiska säkerheten är något vi inte kunnat få en definition på efter intervjuerna, en längre utläggning om detta kommer i nästa analysdel.)

Just att själv vara lugn och försöka sprida det på något sätt/.../ lyssna in, känna av, vara intresserad förstå om någon är arg eller besviken eller ledsen eller stressad eller kanske inte känner för att vara här just den dagen. Man får liksom kolla av med dem genom att prata med dem, ställa frågor hur de mår om de har bråttom eller om de har tid att sitta kvar. Det tror jag är ganska viktigt

Detta visar på ett annat sätt hur en respondent på ett problemfokuserat vis eliminerar den stressor som uppstår i samtalet. Här försvinner stressoren på ett tidigt stadium genom att respondenten tydligt hanterar faktorerna som skapar stressoren. Stressoren bryts ner och hanteras i mindre delar.

6.1.2 Känslfokuserad copingstrategi

En respondent presenterar hur denne själv författar en polisanmälan utan chefs medtycke. Detta kan hjälpa individen med känslorna som uppkommit efter incidenten. En del av våra responderande frivårdsinspektörer pratar utifrån en känslfokuserad copingstrategi. Den ovanstående beskrivningen är ett exempel på detta, där anmälan kan

fungera som en emotionell ventil. Det handlar att för sin egen del minska den emotionella insatsen i den uppkomna situationen, hur våra frivårdsinspektörer åstadkommer detta varierar. Andra frivårdsinspektörer presenterar sina resonemang på ett sådant sätt att de i situationen har bortsett från sina känslomässiga investeringar. Ett tydligt exempel på detta är att en av våra respondenter förklarade att denne inte uppfattade situationen som en risk för sin egen säkerhet trots att klienten tog upp en kniv i mötet, detta då frivårdsinspektören träffat klienten tidigare i en annan miljö där de hade andra roller. Frivårdsinspektören menade sig känna klienten så pass väl att denne inte blev rädd. Med att använda argumentet att respondenten kände klienten minskar respondenten sin känslomässiga investering genom att försäkra sig själv om att denne vet vad klienten går för och att klienten aldrig tidigare har hotat respondenten i deras tidigare relation/miljö. Detta kan dock ses vara en del i en känslufokuserad copingstrategi. Passer och Smith (2007, s 502) menar dock att om man använder denna typ av känslufokuserad copingstrategi; att undvika, förneka eller ha önskefulla tankar kan det leda till en mindre adekvat anpassning. Ett annat exempel på en liknande situation är uttalandet:

[...] jag till och med säger till i receptionen om det är någon som jag är extra sådär känner att detta hära, han har varit obehaglig /.../ och kanske ta honom i ett besöksrum istället, där det inte är som här. Om jag har någon här så ska jag ju forcera klienten för att kunna ta mig ut. Utan då tar man hellre i ett besöksrum å sätter sig närmare dörren och så, det tänker jag på. Anmäler också att folk ska vara extra observanta. /.../ -kan du bara sitta utanför min dörr och hålla, lyssna på mitt besök.

Även här förändrar frivårdsinspektören den emotionella insatsen och omvärderar situationen efter att en del av de emotioner stressoren framkallat lagts över på kollegor. Detta skänker även en känsla av att kollegorna vakar över situationen. Frivårdsinspektören har genom att förvarna andra om de egna känslorna inför mötet lyckats använda känslufokuserad copingstrategi och minskat de känslor av obehag denne från början kände inför stressoren.

Vidare är ett annat exempel på hur frivårdsinspektörerna använder känslufokuserad copingstrategi genom de debriefingsamtal som ibland används efter hotfulla och våldsamma situationer. Debriefingsamtal hålls av särskilt utbildade kollegor och innebär att man går igenom händelsen enligt en organiserad manual. Alla respondenterna var

dock inte överrens om i hur stor utsträckning dessa användes. Även handledningen som förekommer regelbundet på arbetsplatsen kan ses som en del i en känslolokaliserad copingstrategi, då man där öppet kan prata om de emotioner som uppkommit i en specifik situation. Denna handledning innehåller mer än en copingstrategi, den är lika mycket en copingstrategi i att söka socialt stöd.

6.1.3 Söka socialt stöd som copingstrategi

"jag tror att det här med att få prata om saker, stöta de, hjälper ganska mycket". På liknande vis presenteras handledningen av flera av våra respondenter som ett bra forum för att söka stöd hos kollegor samt att utbyta erfarenheter. Det är just detta att söka socialt stöd innebär, att söka stöd, guidning och assistans i ett socialt nätverk. Handledningen är ett kontinuerligt återkommande moment i frivårdsinspektörernas yrkesutövning. Det framkommer även i intervjuerna att detta stöd går att få av selektivt utvalda kollegor av individen själv i den dagliga verksamheten. Dock har handledningen den skillnaden att den leds av en extern psykolog. Att tala med andra om den stressfulla situationen man har upplevt hjälper individen att undvika kroppsliga symptom som kommer till följd av stressen, samt att de har lägre risk att drabbas av psykiska men så som depression och utbrändhet (Passer och Smith 2007, s 503).

"sen var det andra kollegor som inte vågade ge sig till känna" detta uttalande från en respondent visar den besvikelse denne kände över att stödet från kollegor delvis uteblev när denne befann sig i en våldssituation. Det är alltså inte bara vikten av att man får stöd från sina kollegor som tas upp av våra respondenter. Att känna stöd från ett nätverk gör, precis som det är bra att prata med andra om den stressfulla situationen, att de negativa konsekvenserna av en händelse minskar. En individ utan ett nätverk eller där nätverket inte fungerar har dessutom ofta en sämre känsla av identifikation gentemot andra, en lägre livsglädje och sämre kontroll över stressoren. En individ utan ett nätverk använder sig även oftare av mindre adekvata copingstrategier då ett nätverk hjälper individen till återanpassning efter händelsen och trycker därmed på en copingstrategi som för individen tillbaka till ursprungssituationen (ibid., s 496-497).

En annan form av sökning av socialt stöd vi funnit under våra intervjuer är när frivårdsinspektörerna är två i ett möte med en klient. På detta sätt minskas stressoren av en hotfull eller våldsam klient och frivårdsinspektörerna kan direkt i situationen finna stöd hos varandra (Passer och Smith 2007, s 501).

6.1.4 Sammanblandning av copingstrategier

[...] direkt när jag såg honom jobbade jag för att han skulle ut va. Jag förstod att vi ska inte ha honom här inne för han är för aggressiv nu, utan han ska ut. Och jag hade flera kollegor som jag också var nöjd med att de försökte komma in och bryta /.../ så tyckte jag hade bra uppbackning av ledningen att jag gick inte själv till polisen och jag fick ta ledigt resten av dagen. Det pratades med mig direkt efteråt på morgonen och så att de tyckte jag fungerade bra.

Detta är ett exempel på hur en respondent använt sig av en blandning av olika copingstrategier. Delar av ovanstående citat finns under tidigare rubriker i denna analysdel (se problemfokuserade copingstrategi). När man tittar på helheten ser vi hur respondenten presenterar en tillämpning av dels problemfokuserade copingstrategi som tidigare presenterats men även hur denne respondent minska sin egen känslomässiga insats genom uppbackning av ledningen och att chefen följde med respondenten till polisen när anmälan skulle göras. Vi ser även hur respondenten söker stöd i det nätverk som finns på arbetsplatsen, genom att framhålla de samtal som förekom efter händelsen, respondenten använder då sig av strategin att söka socialt stöd.

I första hand och vanligast förekommande hos våra respondenter är att de till huvuddel tillämpar problemfokuserad copingstrategi då frivårdsinspektörerna aktivt arbetar för att klienten ska lämna kontoret eller under samtalet fokusera på det som gjort klienten aggressiv och på detta sätt hanterar stressoren. Det skall inte glömmas att den bästa lösningen inte alltid är att tillämpa en problemfokuserade copingstrategi. I händelserna där handlingsutrymmet är begränsat är det oftast bättre att använda en alternativ copingstrategi (Passer och Smith 2007, s 502). Det skulle kunna vara att agera utifrån känslufokuserad copingstrategi och minska den känslomässiga insatsen i situationen, det skulle kunna innebära att man måste söka socialt stöd just för att minska denna insats.

Våra respondenter presenterar att de något efter incidenten tillämpar känslufokuserade strategier eller strategin att söka socialt stöd, eller en kombination av dessa. Detta i form av handledningens betydelse samt stödet från kollegor och i vissa fall även från chefen.

Ett vanligt antagande är att kvinnor i högre utsträckning än män använder sig av att söka socialt stöd eller känslufokuserade copingstrategi (Passer och Smith 2007, s 504-505). Då vi endast har haft två kvinnliga respondenter kan vi inte dra några slutsatser om detta i vårt material. Det vi trots allt kan se är att de två kvinnliga respondenterna i större utsträckning än de manliga respondenterna talar om vikten av stöd från sina kollegor.

[...] - jag såg dig på bussen härförleden, du hoppade av vid /.../ så du bor där? /.../ -Jag kan vara helt ärlig med att säga att jag vet inte riktigt hur jag ska tolka detta här, är det ett hot eller varför berättar du det [...]

Hot är inte alltid direkta utan de kan vara subtila, ibland så är de så subtila att man inte riktigt vet om klienten faktiskt har intentionen att hota eller ej. En av våra respondenter säger sig då adressera detta med en gång. I detta kan vi se att respondenten använder två olika copingstrategier. Dels problemfokuserade copingstrategi då respondenten direkt adresserar uttalandet och går till botten med vad klienten menar men på detta vis använder respondenten även känslufokuserad copingstrategi då denne direkt minskar den känslomässiga insatsen i form av de obehagskänslor uttalandet från klientens sida fått respondenten att känna. Om klienten skulle svara att det inte var menat som ett hot är stressoren borta. Skulle klienten säga att uttalandet uppfattats korrekt kan vi anta att ännu en problemfokuserade copingstrategi skulle tillämpats från respondentens sida då mötet med största sannolikhet avslutats. Sedan skulle respondenten möjligen meddela sin chef, samt tillämpa känslufokuserade copingstrategi, att söka socialt stöd eller en sammanblandning av de båda.

6.1.5 Meningsfokuserad copingstrategi

En av våra respondenter berättar till exempel hur han till nästkommande möte hade sänkt ambitionen av sammankomsten. Det första mötet med klienten hade inte haft det utfall frivårdsinspektören förväntat sig och denne hade uppfattat klienten som hotfull och situationen hade varit obehaglig. När frivårdsinspektörerna misslyckas att finna en adekvat copingstrategi övergår man till en meningsfokuserad copingstrategi. Då frivårdsinspektörens copingstrategi inte fungerade fullt ut i situationen var denne tvungen att inför det nya mötet med samma klient sänka sina egna mål för att skapa en

hanterbar situation. Flera respondenter har även med tiden ändrat ambitionen för det första mötet med en ny klient. De beskriver det som att det tar det mer försiktigt i början av en relation och är mer observanta på klienten och dess beteende. Detta är ett sätt för frivårdsinspektören att minska sin egen känslomässiga insats och sänka målet för nästa sammankomst.

Vi ställde frågan till våra respondenter om de kände att de hanterat den uppkomna situationen på ett bra sätt. De flesta ansåg att de hade gjort det, många med motiveringen att "det blev ju bra till slut, så det tycker jag". En respondent menar på att denne kanske skulle ha arrangerat mötet på ett annorlunda sätt. Detta kan visa på att även om denne kanske inte säger sig ha varit orolig i situationen så vill denne inte ställas inför den igen. Detta blir en omvandling för att nå positiva emotioner inför mötet. Något annat som många utav respondenterna säger är att de med facit i hand kanske skulle ha tagit emot klienten i något av de besöksrum som de har tillgång till istället för att ta emot klienten på sitt egna arbetsrum. Det de flesta tänker på med detta är att deras flyktväg är blockerad av klienten på grund av arbetsrummet storlek och utförande. I besöksrummen hade de istället haft fri flyktväg då det finns en dörr på var långsida av rummet.

6.1.6 Kognitiva bedömningar och psykologisk respons

Vi har efter intervjuerna enbart kunna utläsa hur vissa kognitiva bedömningar är gjorda. En situation som är väldigt talande är när en frivårdsinspektör berättar att denna inför ett möte med en klient var nervös. Delvis för att klientens tidigare handläggare hade talat om för vår respondent att klienten avtjänat en dom för mord och att han var "helt galen". Det vår respondent även kände till var att klienten hade anknytning till ett mc-gäng. Frivårdsinspektörens kognitiva bedömning resulterade i en nervositet som kroppens psykologiska respons, dessa gjorde sig kända genom att respondenten fick svårigheter med att skriva på den besökslapp klienten skulle få med tid för nästkommande möte. "[...]jag skakade så jag kunde knappt skriva, det blev jättekråkfötter[...]". Inför nästa möte hade respondenten förberett sig genom att skriva ner sitt namn och telefonnummer i förväg på lappen så att endast tiden behövdes fyllas i. På detta vis minimerades den psykologiska responsen och upplevelsen blev bättre av situationen, känslan av kontroll över situationen ökade.

En annan del av denna rubrik handlar om de förutsättningar och resurser frivårdsinspektören har när de ska gå in i mötet. Flera av våra respondenter berättar under intervjuerna att de på fritiden tränar kampsport av olika slag. Detta bidrar till ett ökat självförtroende när respondenterna bedömer de resurser de har att klara av en potentiellt våldsamt situation. På frågan om hur de upplever sin kroppsbyggnad i relation till våldsamt situation svarar en respondent just att denne känner att det har betydelse. "[...] jag tror nog att det har psykologiskt sätt, spelar det nog roll faktiskt" Med detta sagt är det inte så att de respondenter som inte tränar kampsport ger sken av att ha sämre resurser när det gäller denna bedömning. Respondenternas bedömning av sina, rent fysiska, förutsättningar att kunna försvara sig i en våldsamt situation är generellt positiva. Det är dock inte detta respondenterna ger som främsta resurs i bedömningen av ingången i ett möte. Det är istället de resurserna i form av samtalsmetoder och professionell kunskap de besitter.

En av de frågor som ställts till våra respondenter är: " - Har hotfulla och våldsamma situationer påverkat din yrkesroll?" Svaren vi fått här tyder till viss del på att de även har fått en förändrad syn på de resurser som kretsar kring deras självbild när de ska gå in i ett möte med en hotfull eller potentiellt våldsamt klient. "[...] jag har blivit tryggare i mig själv/.../jag är inte lika rädd för att konfrontera människor som är verbala".

6.1.7 Slutsatser

Vi har kunnat se att frivårdsinspektörernas copingstrategier blir mer adekvata i takt med att de får mer erfarenhet av yrket. Genom erfarenheten bildar frivårdsinspektörerna en säkerhet i hanteringen av klienterna. En del av våra respondenter berättar hur de kanske skulle göra något annorlunda om situationen uppkom idag, en del menar också på att de har en direkt erfarenhet vad man helt och hållet skall undvika. Den emotionella insatsen minskar med tiden och problemfokuserad copingstrategi tar överhand. Frivårdsinspektörerna beskriver kollektivet på arbetsplatsen som viktigt i hanteringen av de affekter som uppstår i hotfulla och våldsamma situationer. Respondenterna beskriver att de tidigt identifierar hotfulla klienter och på ett problemfokuserat sätt arbetar på att avlägsna dessa.

Förutom handledning, som ses som både en känslufokuserad copingstrategi och att söka socialt stöd, bidrar arbetsgivaren främst med problemfokuserade lösningar. Detta genom låsta dörrar mellan väntrum och övriga lokaler samt de larm som alla

frivårdsinspektörer har tillhandahållits. Vidare skall det även vara arbetsgivaren i form av närmaste chef, som skall göra polisanmälningar av hot och våld. Även om några av våra respondenter uttrycker ett visst missnöje med i vilken grad detta görs. De handlingsplaner arbetsgivaren har skapat för frivårdsinspektörerna i deras arbete presenterar våra respondenter som riktlinjer i arbetet, dock framgår det att de inte alltid följs samt att riktlinjerna spelar liten roll för respondenternas faktiska upplevelser. Det har framkommit att dessa riktlinjer ibland ”får stryka på foten” på grund av arbetsbelastningen, samt att våra respondenter upplever att hot och våld är så pass sällsynt på deras arbetsplats.

Då några respondenter uttrycker att arbetsgivaren och arbetsplatsen inte alltid tar saker och ting på allvar eller gör till fullo vad som borde göras, har en respondent uttryckt att saker ibland kan blir överdramatiserade. Detta förklarar respondenten med att det så sällan förekommer hotfulla eller våldsamma situationer att det lätt blir som så att man ”gör en höna av en fjäder”.

6.2 Bourdieus begreppsapparat

Det vi här valt att räkna till begreppet fält i denna uppsats är den del, av den stora organisation, där våra respondenter är verksamma - frivården. Vi har under våra intervjuer funnit att respondenterna själva presenterar arbetsplatsen på ett sådant sätt att det är möjligt att se detta som ett fält. Det framgår bland annat att fältet kräver att personalen har en högskoleutbildning och att man efter anställning genomgår en kriminalvårdarutbildning. Detta visar på de initieringsritualer som fungerar som starka konserverande krafterna inom doxan. Fältet är således selektivt med vilken personal det släpper in, man släpper bara in dem som man tror kan komma att acceptera doxan. Även klienter är i detta sammanhang aktörer på det undersökta fältet. Klienterna är dock bara besökare i korta perioder då de endast stiger in på fältet när de medverkar i möten med frivårdsinspektörerna, därefter lämnar de fältet igen för en tid.

Vi kan med hjälp av vårt empiriska material inte analysera våra respondenters habitus. Det empiriska materialet är inte nog omfattande för detta. Vi vill dock klargöra detta för dig som läsare något extra då vi i den kommande analysen kommer att använda och resonera kring respondenternas *användande* av deras egna habitus. Detta då individens tolkningsförmåga ligger i habitus.

I alla individers habitus finns det både positiva och negativa faktorer som spelar in. Dock går det att anta att klienternas habitus har fler negativa faktorer än frivårdsinspektörerna som till exempel bidragsberoende, missbruksproblematik, psykisk sjukdom, glest nätverk samt kriminalitet (Bergström 2004, s 23-49). Som presenterades under teorikapitlet är vissas habitus mer svårförändrade än andra, vissa individer har således svårare att anpassa sig till nya fält och dess spelregler (Carle 2007, s 407). "För det var en kille som hade en stor akt inom kriminalvården. Han visste vad kriminalvården var och borde förstått att han skulle bli efterlyst och så va, utifrån det blev jag förvånad[...]"

Hos klienterna presenterar de responderande frivårdsinspektörerna en skillnad mellan män och kvinnor. Kvinnliga klienter presenteras i större utsträckning som offer av tidigare livserfarenheter än vad män görs. En respondent framför att man vågar mer "ruska om" en man som misshandlar sig än vad man vågar med en kvinna, på grund av dennes tillskrivna skörhet.

6.2.1 Förekomsten av hot och våld

Vi frågade våra respondenter ifall det förekom hot och våld på deras arbetsplats. Detta är en del av de svar vi fick: "Det är väldigt sällsynt. Det förekommer men det är otroligt sällsynt."; "Ja, det gör det ju, men inte särskilt ofta och frekvent."; "Nä, men fysiskt våld är väldigt väldigt väldigt väldigt sällan. Ja, men asså ord kan ju komma så, det kan det ju va."; "Från vilka då? Klienterna? Ha ha [...]". Dessa svar tillsammans med att alla respondenterna senare under intervjun kunnat presentera minst en händelse de upplevt hotfull, obehaglig eller våldsam skapar ett rimligt antagande att förekomsten av hotfulla och våldsamma situationer ska presenteras på detta sätt, att det sällan eller aldrig förekommer hot eller våld. Alltså en generalisering från våra respondenters sida att det sällan förekommer hot och våld trots att de senare berättar att det förekommer. Var kommer då denna generalisering ifrån? Av de snarlika svar våra respondenter givit oss kan vi dra paralleller till Bourdieus begrepp doxa. Som framgår i teorikapitlet står doxa bland annat för de oskrivna reglerna som förekommer på fältet. Doxan på fältet gör alltså att respondenterna utan att tänka på de egna upplevelserna av hot och våld, vilka i vissa fall inte ligger så långt bak i tiden, säger att det vanligtvis inte förekommer.

Just hur tolkningarna om vad som är ett hot eller inte är dock svårt att klargöra inom doxan, det blir då en aktör på fältet som har en högre hierarkisk status som har

tolkningsföretråde. En av våra respondenter berättade hur denne då direkt utmanade den tolkning som chefen gjorde, genom att på eget bevåg författa en polisanmälan. Respondenten menar sig ändå fått stöd efter händelsen då det hela slutade med att chefen till slut skrev på anmälan. Detta kan dock tolkas både som en förändring i doxan, men även som ett enstaka undantag.

6.2.2 Rådande föreskrifter

Någonting som är genomgående i alla våra intervjuer är att när frågan om hur uppkomna hot och våldssituationer hanteras, dels av individen själv, men även utav arbetsplatsen, har svaret varit att det finns riktlinjer för hur detta skall fungera. Dock är det inte någon av våra respondenter som berättar vad riktlinjerna säger om vad de skulle gjort i sin uppkomna situation. Respondenterna har givit diffusa svar i form av att polisanmälan skall göras eller till exempel att man skall använda larm. Det finns en likriktning i svaren, som vi uppfattar, att de sägs för att det ska sägas, riktlinjerna finns och ska användas. Men i vilken utsträckning de faktiskt används är otydligt. Detta kan ses som en del av fältets doxa. Genom att ha nedskrivna regler i doxan kan aktörerna på fältet, i detta fall frivårdsinspektörerna rättfärdiga sitt handlande gentemot andra i en uppkommen hotfull eller våldsam situation. Inom fältets doxa finns de nedskrivna riktlinjer som klargör hur situationer skall hanteras. Utifrån våra intervjuer verkar det dock även finnas en oskriven regel i doxan som säger att man inte alltid följer dessa nedskrivna regler. Ett exempel på dessa oskrivna regler och något som så gott som alla respondenter säger under intervjuerna är att det i första hand gäller att prata ut klienterna från lokalerna när en potentiellt hotfull eller våldsam situation uppkommer. Ännu ett exempel på de oskrivna reglerna kommer i nästa stycke. En av våra respondenter säger även följande; "[...]men i skarpt läge är det ett blankskrivet papper för hur folk faktiskt reagerar." Detta är intressant ur den aspekten att frivårdsinspektörerna kommer alla att handla lite efter den egna tolkningsförmågan. Tolkningsförmågan som ligger i habitus grundar sig på tidigare erfarenheter, både från situationer på det aktuella fältet och från andra fält.

I samband med att våra respondenter har förklarat hur de pratar ut klienterna ur lokalerna vid en potentiellt hotfull och våldsam situation har några av dem använt begreppet *den dynamiska säkerheten*. Vad den dynamiska säkerheten är har vi dock inget svar på. Att detta uttryck inte finns nedskrivet med en förklaring av innebörden

någonstans blir efter genomförda intervjuer klart för oss. Detta gör att vi känner oss osäkra på innebörden. Respondenterna använder under intervjuerna detta begrepp med en sådan säkerhet att vi under intervjutillfällena inte heller får för oss att fråga vad de menar med begreppet och dess innebörd. Detta får oss att tro att den dynamiska säkerheten är ännu en oskriven regel där det av respondenternas användning går att anta att den ligger i doxan. Doxan föreskriver alltså att en "dynamisk säkerhet" ska gälla men begreppet går inte att finna utanför detta fält. När vi försökt hitta en definition av begreppet på internet har vi enbart hittat länkar till kriminal- och frivård och då utan definition på dess innebörd.

Vi finner spår av den hierarkiska ordning som förekommer på arbetsplatsen under intervjuerna. Som skrivet i teorikapitlet förekommer det alltid på fältet en maktkamp. Detta handlar om en kamp om positioner samt möjligheten att förbättra den egna positionen (Järvinen 2002, s 255; Carle 2007, s 408). Spår av detta finns i uttalandet vi får av en respondent; "vissa har de hörsammat mer än andra". Detta återfinns vi bland flera av respondenterna då uppfattningen av hur arbetsplatsen reagerar på hotfulla och våldsamma situationer tenderar att dela upp respondenterna i två läger. Ena lägret anser att fältet reagerar på ett adekvat sätt medans andra sidan trycker på att handlandet i vissa fall brister. Vi kan inte med säkerhet säga att det är just den hierarkiska ordningen som skapar dessa skillnader i positioneringarna inom fältet. Det är dock ett möjligt utfall.

6.2.3 Hotfulla situationer

"Jag hade en klient en gång som tog fram en kniv och la fram, alltså la på bordet. Han uttalade ingenting men, ja, man kunde på nått sätt se eller förstå vad han menade." På varje fält finns det en uppsättning regler som dels de professionella aktörerna måste följa men även en uppsättning regler för dem som besöker fältet, i detta fall är det klienterna. Även dessa regler utgör en del av doxan. De regler som klienten skall rätta sig efter är till mesta dels vanligt förekommande sociala regler i form av; kom i tid till bokade möten, civiliserat språk, allmänt accepterat uppträdande och undvik att komma påverkad etcetera. Alltså regler som är gångbara i de flesta sociala sammanhang.

För att få klienterna att följa dessa regler använder frivårdsinspektörerna den makt de genom fältet är tillskrivna för att tillskansa sig en underkastelse från klienterna för att bibehålla fältets auktoritet. Citatet ovan visar på ett regelbrott på fältet då det i väldigt få

fall skulle vara acceptabelt att bära kniv i sociala sammanhang, och än mindre visa detta innehav genom att lägga fram den på bordet i ett möte.

Det fält frivårdsinspektörerna tillhör är den arena där dem är dominanta. Klienterna som vistas där är endast "besökare", därför måste de underkasta sig de spelregler som gäller för dem. Flera av våra respondenter beskriver hur klienterna inte anpassar sig genom att inte underkasta sig spelreglerna. Citatet ovan resulterade i att klienten blev förvisad från fältet för att få återkomma en annan gång. "Jag sa till honom att ta undan kniven så avslutar vi". Ett annat exempel på hur en respondent förvisar en klient från fältet när denne inte följt reglerna är "[...] han ställde sig upp och skrek. Då bara sa jag att - Du får gå ut[...]". Detta tydliga ställningstagande är viktigt ur den aspekt att aktörerna på fältet tydligt visar vad reglerna på fältet är och hur konsekvensen av klientens handlande kan leda till att denne tillfälligt blir förvisad från fältet. En annan aspekt på dessa händelser är att klienten har svårt att anpassa sitt habitus till fältet och doxan.

Att klienterna, enligt respondenterna, är medvetna om vad reglerna på fältet är visas i ett uttalande en respondent gör; "jag tror att de vet om vad som gäller och vet dom inte om det så förklarar vi det för dom. det gör vi redan första mötet". Trots detta fortsätter kampen mellan frivårdsinspektörerna och klienterna. Detta eviga maktspel hör fältet till.

Ett annat exempel på hur dessa utmaningar av fältets regler kan te sig framkommer av en respondent på följande sätt; "alltså det är ju. Det är ju jobbigt utifrån flera aspekter alltså, för det första är det vårt arbete att se till att folk inte återfaller i kriminalitet. Och att missbruka är inte lagligt så att de kommer ju hit och är olagliga[...]"

Under de intervjuer vi genomfört har enbart en frivårdsinspektör sett klientens våld som ett möjligt försök att tillskansa sig makt inom fältet och utmana spelreglerna.

Jag tror att det kan ha att göra med att klienten dels så är de utsatta själva så deras maktmedel är att använda våld kanske, kanske deras enda lösning. Och då bryr de sig kanske inte om konsekvenserna heller.../ dom känner att det är den enda vägen.

Vi ser det dock som att hot och våldsutövandet kan vara ett av de redskap klienten använder för att uttrycka sitt missnöje gentemot fältet.

Spelet som förekommer på fältet baseras på de vinster som kan göras (Bourdieu 1997, s 127). Fältets vinst är när klienten underkastar sig de interventioner som anses

nödvändiga. Klienterna kan ha andra vinster på fältet. En del klienter har samma vinster eller mål som fältet medans andra klienters vinst är att så smärtfritt som möjligt ta sig igenom tiden hos frivården.

[...] där och tidigare har det framkommit att personal här är beredda att gå in i samband med att en klient till exempel drar kniv, eller vapen av något slag., och hantera situationen /../ men känner att det är liksom verkar vara en allmän inställning, att det klart som tusan att man hjälper sin kollega oavsett vad.

Det är inte bara mellan klienter och frivårdsinspektörer maktkamper pågår. De pågår även mellan frivårdsinspektörerna, dessa handlar då främst om utmaningar inom doxan. Ovanstående uttalande visar på kamper inom doxan där en av våra respondenters upplevelse om att man inom fältet gör vad som helst för att hjälpa en kollega. Respondenten godtar dock inte denna del i doxan utan beskrivet det som något "huvudlöst" i dennes mening. Det som respondenten ger uttryck för är då en heterodoxin. Denna heterodoxi går till synes emot den officiella doxan (Bourdieu 1997, s 129). Fältet har genom sina initieringsritualer skapat den doxa som råder. Det är då inte lätt att ifrågasätta denna. Doxan är så att säga "[...] ett uppfattnings- och värderingssystem som framträder som så naturligt att deltagarna inte längre kan se att systemet är skapat av fältet självt [...]" (Järvinen 2002, s 255).

6.2.4 Förändrade rutiner

En respondent belyser hur föreskrifterna för arbetet har förändrats då de gamla rutinerna skapade risker för frivårdsinspektörerna att bli utsatt för hot och våld. Det var nämligen tidigare föreskrivit att frivårdsinspektörerna skulle göra hembesök hos klienten senast två månader efter att dom fallit, detta hembesök gjordes ofta ensamt. Då problemet med dessa ensamma hembesök hos klienter belystes ändrades denna föreskrift. Detta visar på ett förnyande av doxan. Doxan förnyas då vissa delar inte längre fungerar på ett adekvat sätt, då måste man finna nya sätt. Numera är det alltså föreskrivet att frivårdsinspektörerna inte får lov att göra hembesök själva. Den responderande frivårdsinspektören beskriver de nya arbetsföreskrifterna som bra och välfungerande då de hot och våldssituationer som tidigare uppstått nu minskat.

Respondenterna beskriver även hur arbetsföreskrifterna förändrats genom att dörrarna mellan kontorslokaler och reception nu är låsta. Även detta efter att en del incidenter förekommit där klienter tagit sig in till kontorsdelen utan lov. Omedvetet beskriver här alltså respondenten förändringarna i doxan som något positivt.

Under intervjuerna berättar respondenterna om de personlarm som numera finns på arbetsplatsen. Då många respondenter säger att de ofta glömmer larmen eller inte tänker på att ha dem på sig ser vi att denna nya säkerhetsåtgärd inte till fullo tagits upp i doxan. När vi genomförde intervjuerna på respondenternas arbetsrum såg vi hur de flestas larm hängde på anslagstavlan ovanför skrivbordet.

6.2.5 Påverkar det yrkesrollen?

Till alla respondenter ställdes frågan om hot- eller våldshändelser hade påverkat deras yrkesroll. Utav en respondent fick vi följande svar; "Alltså man blir väl mer luttrad, det blir man ju. Sen frågan är ju å andra sidan om det är det, eller om det är för att man har jobbat länge, svårt att säga." Ett annat svar som varit återkommande är att respondenterna uppfattar det som att de har blivit säkrare i sig själva, vilket tolkas som att deras habitus har blivit mer anpassat till fältet under deras tid inom frivården. Med detta menas att när de kom in på fältet hade de endast en begränsad erfarenhet och hade ännu inte omformat den tolkningsförmåga som doxan föreskriver, det är sedan denna förändrade tolkningsförmåga i habitus som gör individen säkrare på fältet. "Jag var nog rätt godtrogen när detta hände, jag var rätt nyutbildad och hade inte jobbat så länge och trodde nog ganska väl om folk [...]" Samma respondent menar att denne har fått mera pondus med gentemot klienterna med åren, men vi ser det som att det egentligen är doxan som införlivats starkt i dennes yrkesroll.

6.2.6 Vi och dem

Vi ställde frågan om respondenterna kände en avsaknad av de verktyg som delar av kriminalvården har tillgång till (expanderbatong och OC-spray) i sitt arbete till alla respondenterna då detta kom på tal redan under första intervjutillfället. Vi fick ett enhetligt nekande svar. De var nästan alla överens om att det av förklarliga skäl hade en plats inom häkte och anstalt men dock ej platsade inom frivårdens arbetsmetoder.

Nej gud det skulle jag inte vilja. Jag tror att det är nödvändigt på anstalter och det är för att ofta så uppstår det ju bråk där../dessutom är folk desperata på ett annat sätt, vi har ju sällan folk som kommer och är desperata på det viset

Detta visar på hur fältet måste försvara sin position och avgränsning gentemot andra fält (Bourdieu 1997, s 128). Även detta finner vi tydliga tecken på i andra av våra intervjuer. En annan av våra respondenter menade på att det skulle kunna få en negativ effekt av att bära dessa verktyg då klienterna kanske skulle känna att frivården var mer lik polisen, en grupp som en del klienter känner ett förakt mot. Samma respondent talade vidare om skillnaderna mellan till exempel frivården och socialtjänsten. Respondenten beskrev det som att det inom frivården fanns fasta ramar medans det inom socialtjänsten, där en del insatser är villkorade, sätts ramarna efter hand. En respondent uttryckte sig följande angående andra områden de även konkurrerar med "Vi har ju en annan konkurrens, vi konkurrerar ju med flickvänner, droger och fint väder.". Denna konkurrens gör att aktörerna på fältet definierar fältet som speciellt och karaktäristiskt med betydelse för andra fält. Fältet behöver existera och är expert på det klientel de hanterar. På samma gång avgränsar man sig från andra närliggande fält.

Ett orosmoment som framkommit under intervjutillfällena är det stundande bytet av lokaler. Frivården skall flytta till lokaler närmare stadens polisstation. I detta hus kommer även stadens häkte att inhysas. En respondent uttrycker en oro för att klienterna efter flytten kanske kommer förknippa frivården med just polis och häkte då den geografiska skillnaden mellan dessa platser krymper betydligt. Med detta uttrycker respondenten en oro kring att fältet kommer få en ökad konkurrens. Detta då fältet på ett tydligare sätt måste avgränsa sig från de två andra närliggande fälten.

6.2.7 Slutsatser

Vi finner tendenser till att ju längre tid respondenterna befunnit sig på fältet så har de i större grad anslutit sig till doxan och är mindre benägna att ge uttryck för en heterodoxi. Respondenterna yttrar detta genom att uttala sig om den erfarenhet de förvärvat under den tid de varit verksamma inom frivården.

Respondenterna ger även uttryck för en doxa med starka föreskrifter om handlande i hotfulla och våldsamma situationer. Dock är det oklart hur denna doxa ser ut och i

vilken utsträckning den används. Hur våra responderande frivårdsinspektörer relaterar till klienterna bygger mer på en doxa som gäller inom det sociala arbetet än en allmän syn på kriminalitet. Detta ser vi tecken på genom de uttalandena om samtalstekniker och den dynamiska säkerheten som ger uttryck för ett pedagogiskt- eller behandlingsinriktat synsätt.

Funderingar som har uppkommit under denna analys är i vilken utsträckning hot och våld från klienterna ligger i den delen av doxan som berör klienterna. Frivårdsinspektörerna beskriver de situationer som uppkommer med en viss godtagbarhet samtidigt som de klargör att hot och våld inte accepteras. I analysen presenterar vi bland annat hur en respondent ser klienternas utövande av hot och våld som deras maktmedel, visar respondenten här en förståelse för klienternas del av doxan?

6.3 Avslutande diskussion

Utifrån den analys vi gjort med hjälp av copingstrategier och Bourdieus teoretiska begrepp, kan vi se att copingstrategierna som förekommer bland respondenterna är influerade av fältet och doxan. Copingstrategierna som förekommer i respondenternas habitus innan de klev in på fältet och blev frivårdsinspektörer har influerats av de copingstrategier som tillhör fältet och delvis ligger i doxan. Detta är dock inte en envägs kommunikation utan respondenternas copingstrategier från deras tidigare habitus flätas till viss del ihop med de copingstrategier som fanns inom fältet när de trädde in. Detta gör att de svar vi fått från respondenterna influeras av varandra.

I slutsatserna under rubriken Bourdieu kommer vi fram till att ju längre respondenterna vistats på fältet desto bättre anpassar de sig till doxan. Även under delkapitlet copingstrategi så har vi kommit fram till liknande slutsatser. Detta kan tolkas som följande: Med mer tid inom fältet lär frivårdsinspektörernas individuella habitus att identifiera de stressorer som de, utifrån tidigare erfarenheter, känner obehag av. Med hjälp av de copingstrategier habitus bär med sig från tidigare fält samt med de copingstrategier det nuvarande fältet och doxan tillhandahåller hanterar frivårdsinspektörens habitus situationen. Utifrån vår empiri kan vi dra slutsatser om att i takt med att frivårdsinspektörernas habitus anpassas efter fältet och tar till sig doxan lär de sig även vilka copingstrategier de ska bära med sig för att klara av händelser av hot och våld.

Som presenteras i analysens delkapitel om copingstrategier hjälper nätverket individen välja en adekvat copingstrategi. Med detta sagt menar vi att det är fältet och doxan på arbetsplatsen som hjälper frivårdsinspektören välja en adekvat copingstrategi för att denne ska återanpassas till fältet. Frivårdsinspektörens kollegor på fältet är ett nätverk det är möjligt att söka stöd i.

Om detta stöd uteblir från fältet kan det betyda att fältet och doxan inte stödjer individen. Det vill säga att individen inte har något nätverk på arbetsplatsen. Individen riskerar då att bli utestängd från fältet (Bourdieu 1997, s 130) då denne inte spelar enligt reglerna. Individen använder inte de handlingsmönster doxan säger. Alltså att individen inte längre blir accepterad på arbetsplatsen.

Det vi har sätt i intervjuerna är att fältet och doxan trycker på vikten av sökning av socialt stöd som copingstrategi efter en händelse. Detta sker genom den handledning och den debriefing som fältet tillhandahåller. Doxan säger även att i stunden av en hotfull eller våldsam händelse är det problemfokuserad copingstrategi som är det gångbara.

Vad vi kan se är att dem reflektioner kring hanteringen av hotfulla och våldsamma situationer våra respondenter presenterar hänger ihop med varandra. Som skrivits under delkapitlet Bourdieus teoretiska begrepp så påverkas respondenterna av fältet och doxan. Detta kan förklara varför deras reflektioner och resonemang liknar varandras.

Som kanske noterats så återkommer vi ideligen till doxan. Vi upplever i arbetet att doxan är styrande av fältet, och de aktörer som finns där. Vi har också pekat på att det är fältet självt som skapar och befäster doxan. Det vi dock har sett inom denna doxa är att vissa delar kommer från lagtexter och kan därför inte ifrågasättas eller påverkas av den individuella frivårdsinspektören, utan att det blir ett rent lagbrott från dennes sida. Ett exempel på vad vi här menar är att rättsväsendet i vårt samhälle har dömt klienten till kontakten, detta är inget som frivårdsinspektören kan ändra på. Det som de faktiskt kan påverka eller utmana i doxan är deras egna upplevelser samt de handlingsplaner arbetsplatsen tillhandahåller i hotfulla och våldsamma situationer.

Vår slutsats i detta arbete är att valet av vilka copingstrategier och hur väl man använder dessa har en stor betydelse inte bara för individen, utan för kollektivet och för arbetet. Hur frivårdsinspektörerna hanterar de situationer av hot och våld som uppstår verkar gå lite på rutin och den bild vi fått av hur frivårdsinspektörerna reflekterar kring dessa händelser är individuell men även jämförligt dem emellan.

6.4 Avslutande sammanfattning

Vi tänker här kort redovisa för de slutsatser vi dragit utifrån de frågeställningar vi hade när vi gick in i detta arbete. Vi kommer även här knyta an till den tidigare forskningen inom området.

I vilken omfattning förekommer hot och våld inom frivårdens verksamhet?

Det vi har funnit i våra intervjuer med frivårdsinspektörer är att våld är sällsynt och att det faktiskt bara var en av våra respondenter som hade blivit utsatt för en direkt våldsincident. Andra respondenter talade om att det hade förekommit på arbetsplatsen men kunde inte återge någon direkt händelse.

Hot är desto vanligare förekommande bland de frivårdsinspektörer som vi intervjuat. En del kan vara subtila och andra kan vara mer direkta.

Vilka strategier använder frivårdsinspektören för att hantera hot och våld i den dagliga verksamheten?

Det vi snabbt märkte när vi transkriberade våra intervjuer var att alla respondenter har sitt eget sätt att hantera dessa händelser på. De kunde använda en mängd olika copingstrategier helt eller delvis. De vi fann var att de vanligaste var problemfokuserad- och känslfokuserad copingstrategi med inslag av sökning av socialt stöd.

Har förekomsten av hot och våld någon inverkan på yrkesrollen?

Vi har inte funnit att det hot och våldsincidenter har skapat någon förändrad yrkesroll. Respondenterna ger uttryck för att tiden på arbetsplatsen i sig hade en betydligt starkare inverkan på yrkesrollen. Som en av våra respondenter uttryckte det som att man blivit mer ”luttrad”.

Hur reagerar arbetsplatsen i hanteringen av hot och våld?

Vi har sett att respondenterna stöttar varandra i de situationer som uppstår på arbetsplatsen, både direkt i situationen men allra mest tiden efter. Det tillhandahålls extern handledning samt debriefingsamtal. Det har även framkommit att det finns handlingsplaner med mera. Dock har ingen kunnat precisera vad dessa innehåller.

Precis som vi påpekade i delkapitlet om tidigare forskning så har vi svårt att knyta den amerikanska forskningen till vår undersökning. Klimatet och uppbyggnaden av organisationerna skiljer sig radikalt. Däremot ser vi signifikanta likheter mellan Littlechild (1997, s 223) slutsatser och en del svar vi fått av våra respondenter. Däribland att incidenterna främst förekommer i frivårdens reception. Samt att både uppfattningen om hoten och påverkan på frivårdsinspektören är individuell (ibid.).

7 Referenslista

- Andersson, Gunvor & Swärd, Hans. (2008). Etiska reflektioner. I Meeuwisse, Anna, Swärd, Hans, Eliasson-Lappalainen, Rosmari & Jacobsson, Katarina (red.) *Forskningsmetodik för socialvetare*. 1. utg. Stockholm: Natur & kultur
- Aspers, Patrik (2007). *Etnografiska metoder: att förstå och förklara samtiden*. 1. uppl. Malmö: Liber
- Bergström, Gunnar (2004). *Kriminalitet som livsstil*. 4., rev. uppl. Stockholm: Mareld
- Bourdieu, Pierre (1977). *Outline of a theory of practice*. Cambridge: Cambridge Univ. Press
- Bourdieu, Pierre (1997). *Kultur och kritik: anföranden*. 2., omarb. uppl. Göteborg: Daidalos
- Callewaert, Staf (1999). Pierre Bourdieu. I Andersen, Heine & Kaspersen, Lars Bo (red.) *Klassisk och modern samhällsteori*. 1. uppl. Lund: Studentlitteratur
- Carle, Jan. (2007). Pierre Bourdieu och klassamhällets reproduktion. I Månson, Per (red.) *Moderna samhällsteorier: traditioner, riktningar, teoretiker*. 7. uppl. Stockholm: Norstedts akademiska förlag
- Eriksson-Zetterquist, Ulla och Ahrne, Göran (2011). Intervjuer. I Ahrne, Göran & Svensson, Peter (red.) *Handbok i kvalitativa metoder*. 1. uppl. Malmö: Liber
- Finn, Peter (2000). *Addressing Correctional Officer Stress: Programs and Strategies. Issues and Practices*. Washington DC: US Department of Justice
- Folkman, Susan (2008). The case for positive emotions in the stress process. *Anxiety, Stress & Coping*. 21:1-14
- Granath, Sven (2006). *Hot och våld mot kriminalvårdens personal*. Stockholm: Brottsförebyggande rådet (BRÅ)
- Jacobsson, Katarina (2008). Den svårfångade kvaliteten. I Wästerfors, David & Sjöberg, Katarina (red.) *Uppdrag: Forskning: konsten att genomföra kvalitativa studier*. Malmö: Liber
- Järvinen, Margaretha (2002). Hjälpens universum - ett maktperspektiv på mötet mellan klient och system. I Meeuwisse, Anna & Swärd, Hans (red.) *Perspektiv på sociala problem*. Stockholm: Natur och kultur
- Järvinen, Margaretha (2003). Pierre Bourdieu. I Andersen, Heine & Kaspersen, Lars Bo (red.) *Klassisk och modern samhällsteori*. 2. uppl. Lund: Studentlitteratur

- Jönson, Håkan (2010). *Sociala problem som perspektiv: en ansats för forskning & socialt arbete*. 1. uppl. Malmö: Liber
- Karlsson, Lars (2007). *Psykologins grunder*. 4., [uppdaterade och utök.] uppl. Lund: Studentlitteratur
- Kriminalvården (2011a). Elektronisk resurs; Email korrespondens med Elisabet Jönsson Informatör på Informationsenheten, Kriminalvårdens Huvudkontor.
- Kriminalvården (2011b). Elektronisk resurs <<http://www.kvv.se/sv/Frivard/Om-frivard/>> (hämtad 110517)
- KVSF 2009:7 Elektronisk resurs
<http://www.kriminalvarden.se/upload/om_kriminalvarden/foreskrifter/KVFS_2009_7.pdf> (hämtad 110413)
- Kyvsgaard, Britta (2000). Supervision of Offenders: Can an Old-fashioned Service System be of Any Service in the Case of Present-day Offenders?, i *Journal of Scandinavian Studies in Criminology & Crime Prevention*, nr 1, vol 1:73-86.
- Lazarus, Richard S. & Folkman, Susan (1984). *Stress, appraisal, and coping*. New York: Springer
- Littlechild, Brian (1997) "I Needed to be Told that I Hadn't Failed': Experiences of Violence Against Probation Staff and of Agency Support" *British Journal of Social Work* vol 27 Issue 2, p219-240.
- May, Tim (2001). *Samhällsvetenskaplig forskning*. Lund: Studentlitteratur
- Meeuwisse, Anna och Swärd Hans (2006) Socialvetenskapliga utgångspunkter. I Meeuwisse, Anna, Sunesson, Sune & Swärd, Hans (red.). *Socialt arbete: en grundbok*. 2., [rev. och utök.] utg. Stockholm: Natur och kultur
- Newhill, C. E. (2003). *Client Violence in Social Work Practice*. New York: The Guilford Press
- Passer, Michael W. & Smith, Ronald E. (2007). *Psychology: the science of mind and behavior*. 3. ed. Boston, Mass.: McGraw-Hill Education
- SACO. Elektronisk resurs
<<http://www.saco.se/templates/Ocupation.aspx?id=3962&epslanguage=SV>> (hämtad 110502)
- SEKO (2009) *Allt farligare att jobba inom kriminalvården*. Elektroniskresurs
<http://www.seko.se/cs-media/arbetsgivarna/uploads/000057641/rapportkrim_fullst091026.pdf> (hämtad 110411)

Sjöberg, Katarina (2008). Forskaren och fältet. I Wästerfors, David & Sjöberg, Katarina (red.). *Uppdrag: Forskning: konsten att genomföra kvalitativa studier*. Malmö: Liber

Svensson, Kerstin (2001). *I stället för fängelse?: en studie av vårdande makt, straff och socialt arbete i frivård*. Diss. Lund : Univ., 2001

Svensson, Peter och Ahrne, Göran (2011). Att designa ett kvalitativt forskningsprojekt. I Ahrne, Göran & Svensson, Peter (red.). *Handbok i kvalitativa metoder*. 1. uppl. Malmö: Liber

Thurén, Torsten (2007). *Vetenskapsteori för nybörjare*. 2., [omarb.] uppl. Stockholm: Liber

Vetenskapsrådet. *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Tillgänglig: <http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf> (nerladdat 2011-03-21)

Hej!

Vi är två socionomstudenter som studerar vid Socialhögskolan i Lund, Campus Helsingborg. Vi skriver under våren 2011 vår kandidatuppsats. Vårt syfte med denna uppsats är att analysera vilka strategier frivårdsinspektörer använder sig av för att hantera-riskerna i den dagliga verksamheten av att bli utsatta för hot och våld på arbetsplatsen.

Som huvudsaklig informations inhämtning har vi valt att fokusera på intervjuer med frivårdsinspektörer. Därför söker vi personer som skulle vilja låta sig intervjuas av oss. Ert deltagande bygger på frivillighet och därför kan Ni när som helst välja att avbryta deltagandet. Ni kommer i uppsatsen att vara anonymiserade.

Intervjun kommer att ta ca 45-60 minuter. För att inte gå miste om värdefull information under intervjun kommer denna att spelas in på band. När vår uppsats har blivit publicerad kommer vi att förstöra dessa band.

Vi är tacksamma för ert deltagande då detta ger oss en möjlighet att förankra våra frågeställningar med det aktuella fältet.

Efter att uppsatsen publicerats kommer vi att sända Er en kopia av denna.

Om ni har några frågor är Ni välkomna att kontakta oss.

Med Vänlig Hälsning

Frida Ståhl
Frida.stahl.696@student.lu.se
0734-433544

Emma Johansson
emma.johansson.244@student.lu.se
0733-998987

Vår handledare:
Alexandru Panican
fil. dr socialt arbete
universitetslektor vid Socialhögskolan
Lunds universitet
046-222 9234
alexandru.panican@soch.lu.se

Intervjuguide

- 1, Ålder?
- 2, Hur länge har du arbetat inom frivården?
- 3, Vad har du arbetat med tidigare?
- 4, Förekommer det hot och våld på din arbetsplats?
- 5, Hur reagerar/hanterar arbetsplatsen detta? (åtgärder, samtal, förändrade arbetsrutiner)
- 6, Har du blivit utsatt för hot och våld i samband med din yrkesutövning?
- 6b, Hur har dessa yttrat sig? Var befann du dig?
- 6c, Var personen påverkad eller psykiskt sjuk?
- 6d, känner du att du hantera detta på ett bra sätt? Hur?
- 7, Har detta påverkat din yrkesroll?
- 7a, Har detta påverkat dig som person?
- 8, Hur uppfattar du din egen kroppsbyggnad i relation till hotfulla situationer?
- 9, Hur uppfattar du din genustillhörighet i förhållande till hotfulla situationer?